

A Kisteleki kistérség turisztikai helyzetelemzése

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
1. Bevezetés.....	4
2. A Kisteleki kistérség.....	5
2.1. Elhelyezkedése.....	5
2.2. A térség területe, népessége.....	6
2.3. Településszerkezet, közigazgatási rendszer.....	6
2.4. Gazdaság.....	6
2.5. Turizmus.....	7
3. Baks.....	8
3.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságai.....	8
3.2. Története.....	8
3.3. Népessége.....	8
3.4. Közlekedés.....	8
3.6. Turizmus.....	9
3.6.1. Aktív- és ökoturizmus.....	9
3.6.2. Ifjúsági turizmus.....	10
3.6.3. Gasztronómiai- és bor turizmus.....	10
3.6.4. Falusi- és agroturizmus.....	11
4. Balástya.....	12
4.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságai.....	12
4.2. Története.....	12
4.3. Népesség.....	12
4.4. Közlekedés.....	12
4.5. Vallás.....	13
4.6. Turizmus.....	13
4.6.1. Aktív- és ökoturizmus.....	13
4.6.3. Gasztronómiai- és bor turizmus.....	14
4.6.4. Falusi- és agroturizmus.....	15
5. Csengele.....	16
5.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságai.....	16
5.2. Története.....	16
5.3. Népesség.....	17
5.4. Közlekedés.....	17
5.5. Vallás.....	17
5.6. Turizmus.....	17
5.6.1. Aktív- és ökoturizmus.....	17
5.6.2. Ifjúsági turizmus.....	18
5.6.3. Bor- és gasztronómia.....	18
5.6.4. Falusi turizmus.....	18
6. Kistelek.....	19
6.1. Földrajzi, természeti adottságai.....	19
6.2. Története.....	19
6.3. Népesség.....	19

6.4. Közlekedés.....	19
6.5. Vallás	19
6.6. Turizmus	20
6.6.1. Aktív- és ökoturizmus	20
6.6.2. Ifjúsági turizmus	22
6.6.3. Bor- és gasztronómia	23
6.6.4. Falusi és agroturizmus.....	24
7. Ópusztaszer	27
7.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságai	27
7.2. Története	27
7.3. Népeség.....	28
7.4. Közlekedés.....	29
7.5. Vallás	29
7.6. Turizmus.....	29
7.6.1. Aktív- és ökoturizmus	29
7.6.2. Ifjúsági turizmus	32
7.6.3. Gasztronómia- és bor turizmus	35
7.6.4. Falusi- és agroturizmus	36
8. Pusztaszer	39
8.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságok.....	39
8.2. Története	39
8.3. Népeség.....	40
8.4. Közlekedés.....	40
8.5. Vallás	40
8.6. Turizmus.....	41
8.6.1. Aktív- és ökoturizmus	41
8.6.2. Ifjúsági turizmus	42
8.6.3. Gasztronómia, bor turizmus.....	42
8.6.4. Falusi- és agroturizmus.....	43
9. SWOT analízis	44
10. Összegzés.....	46
Mellékletek.....	47
1. Rendezvény naptár.....	47
2. Táblázatok	54
3. Diagramok.....	56

1. Bevezetés

A Homokhátság Vidékfejlesztési egyesület által kidolgozott „Megérje itt élni” című Helyi Vidékfejlesztési Stratégia egyik fő prioritása a „Turizmus és alternatív jövedelemszerzés ösztönzése, községfejlesztés” ezen belül is a turisztikai attrakciófejlesztés, valamint a turisztikai fogadókészség fejlesztése, amelyhez az ÚMVP III. tengelye keretében elérhető forrás közel 50%-a áll rendelkezésre. Megfelelő mennyiségű forrásgaranciát jelent a turisztikában érdekelt szereplők együttműködésének erősödéséhez és elősegíti az ágazatban rejlő lehetőségek maximális kihasználását, azonban hiányzott egy olyan kidolgozott dokumentum, amely segítséget nyújthat a fejlesztéseket megvalósítani tervező vállalkozók számára pályázataik, ötleteik kidolgozásában.

A tanulmány közvetlen célja a Kisteleki kistérségben (Baks, Balástya, Csengele, Kistelek, Pusztaszer, Ópusztaszer) található turisztikai és kulturális adottságok, látványosságok, ágazati szereplők, célcsoportok feltárása és bemutatása, elemezve a hátrányos helyzetből adódó erősségeket és gyengeségeket. Az általános áttekintést követően mind a hat település részletes bemutatásra kerül.

A helyzetelemzés segítségével nyilvánvalóvá válnak, hogy milyen kiaknázatlan lehetőségek rejlenek még a térségben. Ezek kihasználásával a kistérség hátrányai mérsékelhetőek, az itt élők létminősége és életszínvonala növelhető, és elősegíti a térség népességmegtartó képességének növelését.

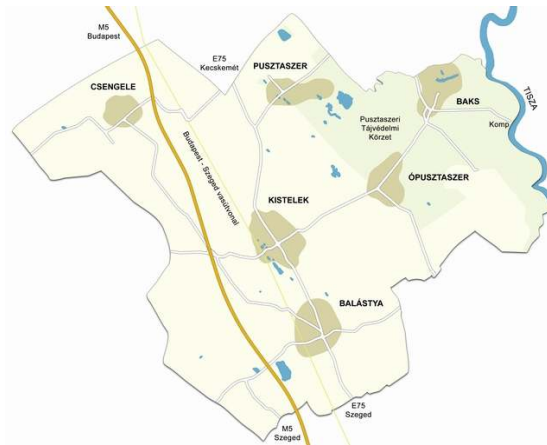
2. A Kisteleki kistérség

2.1. Elhelyezkedése

A Kisteleki kistérség Csongrád megye Észak-nyugati részén, Szegedtől 20 km, Budapesttől 150 km távolságra helyezkedik el. Délen a szegedi, keleten a hódmezővásárhelyi, északon a szentesi, a csongrádi és a kiskunfélegyházi, nyugaton pedig a kiskunmajsai kistérség határolja.

Hat település alkotja: Kistelek, Balástya, Csengele, Ópusztaszer, Pusztaszer és Baks. A kistérség egyetlen városa Kistelek, amely a kistérség központja. A térség elsőszámú turisztikai célpontja az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark, mely a világhírű Feszty-körképpel évente sokszázezer látogatót vonz.

A Kisteleki kistérség

Közlekedés földrajzi adottságai kedvezőek, a Budapest-Szeged vasútvonal, az M5 autópálya, valamint az E75 főútvonal mentén is megközelíthető.

A kistérség az Alföld nagy tájaihoz, ezen belül a Duna-Tisza közti síkvidék és az Alsó-Tisza vidék középtájához tartozik. Sík és a száraz vízhiányos területek mellett a homok-, a réti-, a réti öntés- és a szikes talajok jellemzik. Európában egyedülálló a szilárd lyukacsos szerkezetű kőzet: réti

mészkö, népi nevén darázskő. A tengerszint feletti magassága 80-98 méter, felszíne Észak-nyugati irányból Dél-keleti irányba lejt.

Állandó vizű tavai a Bíbic-, a Müllerszék-, a Dong-ér-, a Büdösszéki- és az Ószeszéki tó. Folyója a Tisza, mely biztosítja Baks és Mindszent közötti komppal való közlekedést. Éghajlatát nagy napi és évi hőmérsékletingadozás jellemzi, az évi csapadék mennyisége kevés, körülbelül 520 milliméter. A napfényes órák száma, több mint 2100, amiből a nyári félévre több mint 1500 jut.

2.2. A térség területe, népessége

A kistérség területe 410, 2 km², melynek legnagyobb része külterülethez tartozik. A külterület aránya rendkívül magas 95,8%, tehát a belterület csupán 4,2%. Lakosainak száma 18.503 fő, népsűrűsége 45 fő/km². A leglakottabb település Kistelek, 7.198 fővel, míg Pusztaszeren laknak a legkevesebben, 1.520 fő. A munkanélküliségi ráta a megyei és régiós átlaghoz képest is magasabb. A regisztrált munkanélküliek aránya Csengelén (12,0%), Ópusztaszeren (11,7%), Kisteleken (10,1%) volt a legmagasabb. Mindhárom településen meghaladta a kistérségi átlagot.

Tartósan a kistérségi átlag alatt volt a munkanélküliek aránya Balástyán. Pusztaszeren mindössze egy évben haladta meg a munkanélküliek aránya a kistérségi átlagot.

2.3. Településszerkezet, közigazgatási rendszer

A kistérség települései kiterjedt tanyavilággal rendelkeznek. 1950-ben a közigazgatási átszervezés során a hatalmas külterülettel rendelkező Szegedből önálló községként vált ki Balástya és Csengele. A faluvá fejlesztés a tanyavilág felszámolása volt, ennek ellenére a tanya szerkezet megmaradt és a falvak köré szerveződött. A fejlődő falvakból Kisteleket 1989. március 1.-én nyilvánították várossá. A kistérség legmeghatározóbb településszerkezeti jellemzője a tanya. Ez, mint önálló lakó és gazdasági egység kedvező a tájjellegű gazdálkodás, a turizmus, a rekreáció szempontjából, de ehhez jelentős, főleg infrastrukturális fejlesztések szükségesek.

2.4. Gazdaság

A Kisteleki kistérség legfontosabb gazdasági ága a mezőgazdaság. A földterületek 75%-át hasznosítják erre a célra. A legjellemzőbb a szántóföldi művelés és a zöldség-gyümölcsstermesztés. A településeken a különböző minőségű és kötöttségű talajokon más-más a jellemző. Balástya, Kistelek, Ópusztaszer homokos és félig kötött talaja kiválóan alkalmas a fóliás zöldség- és virágtermesztésre, ezeken a területeken az öntözés lehetősége is jól megoldott. Csengelén a homokos talaj kedvezőtlen viszonyai miatt az aránylag kevés tápanyagot igénylő, de ugyanakkor Nyugat-Európában jól eladható spárga termelési feltételeinek kedvez. A

szántóföldeken a szabadföldi zöldségtermelés a legjellemzőbb. Ezek közül legfontosabbak a paprika, paradicsom, fűszerpaprika, káposzta, karalábé, zeller, eper, vöröshagyma, fokhagyma, saláta, illetve a szántóföldi kapás növények közül a burgonya és a kukorica. A területek nagyságából adódóan dominál az őszi búza, az őszi árpa, a rozs és a tritikálé. A fóliás zöldségtermesztés – Baks kivételével – jellemző a kistérségre. Ezek mellett nagy kultúrával rendelkezik a virágtermelés (szegfű, liliom, gerbera, tulipán), mely főként Balástyán, Kisteleken és Ópusztaszeren érvényesül. A legjellemzőbb állatfaj a sertés, de megtalálható a szarvasmarha-, a juh- és a lótenyésztés, melyet a lovas tanyákon is hasznosítanak. A baromfi tartás esetében a szerződéses alapon történő nevelés is jelen van. Ópusztaszeren őshonos állatfajok is láthatóak, mint például a hucul lovak, a tarpán, a magyar szürkemarkarha, a rackajuh, a bivaly és a szamár. A haltenyésztést a mesterségesen kialakított halastavakban, Kisteleken, Balástyán és Ópusztaszeren folytatnak. A vadászat azonban csak kis mértékben van jelen a térség életében.

Fontos szerepet játszik a lakosok életében a 2003. március 14.-én megalakult Kistelek és Térsége Termelői Értékesítő Szövetkezet (KISTÉR-TÉSZ), a Kisteleki Kábelgyár, valamint a Kisteleki M+M Sajtgyártó Kft., mely az országsszerte nehézséget okozó tejfelvásárlás- és feldolgozás problémáját meg tudta oldani. Kistelek és térsége 2005-ben kapta meg az Ipari Park címet, melynek célja a belföldi vállalkozások letelepedésének támogatása, a külföldi tőke idevonzásának ösztönzése, a kistérség gazdasági életének fellendítése és a munkahely-teremtésének elősegítése.

2.5. Turizmus

A turiztika, mint iparág világszerte konjunkturális szakaszban van, így Magyarországon is a turizmus a gazdaság egyik sikeres ágazata. A Kisteleki kistérségben problémát okoz a minőségi szálláshelyek száma, az infrastruktúra, a programok szervezésének, a programcsomagok kínálatának hiányai. A térség, hasonlóan a Dél-alföldi Régióhoz, de egész Magyarországhoz is, bővelkedik termásvíz kincsekben. Mezőgazdasági és a turisztikai lehetőségek jelentősek, hiszen gazdag természeti szépségekben, pusztákban, legelőkben. Az ide érkező turisták számára a fő idegenforgalmi látványosságot az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark jelenti.

Kisteleken és **Ópusztaszeren** található Tourinform Iroda. A kisteleki iroda 2000-ben kapcsolódott be a Tourinform irodák országos hálózatába. A Kistelek Város Önkormányzata által alapított és fenntartott iroda kistérségi szintű feladatokat lát el: a településre látogatóknak teljes körű információt nyújt a kistérségi és a helyi látnivalókról, szállás- és vendéglátóhelyekről, a környék természeti értékeiről és programjairól, a helyi érdeklődőknek pedig az országos kapcsolatrendszerrel kihasználva segít megszervezni belföldi nyaralását, kikapcsolódását. Egyéb szolgáltatásaik a rendezvényszervezés, a szállásfoglalás, a közlekedési információk, a

menetrendek, az aktuális programokról műsorfüzet, a plakátok, az ismertetőik és a helyi és országos turisztikai kínálatok népszerűsítése.

A Csongrád megyei Tourinform Irodák központja Ópusztaszeren található.

3. Baks

3.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságai

A község Szegedtől 40, Csongrád városától 30 km-re a Szeged - Csongrád útvonal mentén helyezkedik el. A települést északon Csanytelek, délen Ópusztaszer, keleten Mindszent, illetve a Tisza, nyugaton pedig Pusztaszer határolja. Baks és Mindszent között tiszai kompjárat működik. Ópusztaszer és Baks között, még a falu előtt 1,5 km-re található a baksi pusztaszer, mely a Büdösszéki-tóval együtt több mint 400 hektáros. A háttérben a tiszai ártéri erdő található. A település érdekessége a Tisza által mélyített vízmosások az utcák illetve a kertek mellett.

Területe 61,92 km², melyből 96,4% külterület, azaz 59,6 km².

3.2. Története

A Tisza menti rétségből kiemelkedő, a múlt században szőlővel beültetett hátságban települt. Ányási major, Baksimajor, Baksi-rét, Baksi-szőlős, Csontos, Fekete tanya, Kalapács, Levelénymajor, Máriatelep, Rétitanya, lakott kül- és belterületi községrészből alakították ki.

Korábban Sövényházához, mai nevén Ópusztaszerhez tartozott. Területén az 1760-as években dohánykertészek telepedtek meg. A terület 1803-tól az őrgróf Pallavicini család hitbizománya volt. 1823-tól Csany község filiája. 1947. augusztus 1-én Baks község önálló községgé alakult. A mindszent-i révhez vezető út közelében, a volt baksi major területén 1960-ban bronzkori aranyleletet tártak föl.

3.3. Népessége

A település lakosainak száma 2141 fő, a népsűrűség 35 fő/ km². A külterület népsűrűsége Bakson a legkisebb (1% alatti).

3.4. Közlekedés

A falu Szeged - Csongrád útvonal mentén települt. Közúti kapcsolatait a tiszai komp a Tiszántúl felé is kiszélesíti. Vasútvonal nem érinti a települést, de autóbuszszal Szeged, Csongrád, Kistelek felől jól megközelíthető.

3.5. Vallás

A településen élő lakosok többsége Római katolikus vallású, azonban a templom alapkövét 2009-ben rakták le. A településen élők igényelték, hogy a falu templommal rendelkezzen. Az építkezéshez a Szeged-Csanádi Megyés Püspök Úr is "áldását", valamint anyagi támogatását adta. Az építkezést a lakosság is támogatja, hogy minél több adomány összegyűljön és e nemes cél megvalósuljon. Az önkormányzat is hozzájárult az építkezéshez.

3.6. Turizmus

3.6.1. Aktív- és ökoturizmus

Baks legfontosabb természeti eleme a Tisza, mely a település mellett folyik. A Tisza-part és a hozzá tartozó ártéri erdő túrázási lehetőséget biztosít. Kiemelkedő természeti értéket képvisel továbbá a Tisza-mente - különösen az úgynevezett Ányási-kanyar vidéke. Itt lehetőség van fürdőzésre, valamint kempingezésre is. A Tisza közelsége miatt jelentős nagyságúak az ártéri és hullámtéri erdők, melyekben réti sas és fekete gólya fészkel.

A Tisza gáton tovább haladva délre Szeged irányában, megtalálható a Petresi Töltésszakadás helyét jelző tábla, melyen a következő olvasható:

"Ezen a helyen szakadt át 1879. március 5.-én este 7 órakor az akkori töltés, amelynek szomorú következményeként az így keletkezett mintegy 40 méter széles nyíláson kitörő ár átszakítva a sövényházi keresztgátat, elsodorva az algyői vasúti töltést és elmosva a baktói töltés egy részét, március 12.-ére virradó éjjel Szegedre zúdult. A Tisza habjaiban 160 ember lelte halálát. Szeged 6350 háza közül 6000 dőlt össze és több mint 60000 ember vált hajléktalanná."

A falu felé vezető út mentén húzódik a baksi puszta, amelynek területe meghaladja a 400 hektárt.

A tájat szikes erdő, a padkásodó pusztát akácfontok s egy-két nagyobb tölgyerdő tarkítja, melyeken ritka madarak fészkelnek. A pusztán számos védett növény és állatfaj él, mint az erdélyi útifű, agárkosbor, valamint a kerecsensólyom, szalakóta, kék vércse, kanalas gém, cigányréce.

A természet közelsége meghatározó a település életében. A táj uralkodó eleme a szikes, itt-ott homokos legelő. A község egész területe része a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzetnek. A védetté nyilvánítás időpontja 1976. Egy része korlátozottan látogatható, szigorúan védett terület.

Bakson jelenleg nincs kerékpárút, azonban maga a település és a hozzá tartozó szomszédos települések számos kulturális és természeti látványosságot kínál, melyek az alsóbb rendű közutakon és földesutakon könnyen megközelíthetőek kerékpárral és gyalogosan. Baks környékén három jelentős lótenyésztő található, akik lovas oktatást és bérlovaglást is kínálnak. Vadászatra is van lehetőség. Főként az apróvadak jellemzőek. A Tisza-parton kialakított horgász helyek találhatóak. A Dongéri csatorna a horgászok kedvelt helye. Fontos megemlíteni az Ányási tiszaparti fürdőhelyet, valamint a Tisza szemben lévő oldalán található Mindszenti szabad strandot, amely a Baks felől érkezők számára komppal közelíthető meg.

A községben több civil szervezet is működik, akik az önkormányzattal karöltve azon munkálkodnak, hogy megőrizzék a régi hagyományokat, illetve újakat teremtsenek. Minden évben megrendezésre kerül a **Tavasváró ünnepség**, a **Citerazenekarok és népdalkörök találkozója**, **Falunapok**, **Szüreti felvonulás**, **Télbúcsúztató**. A településen a báli időszakban hagyományosan az iskola, óvoda illetve a kulturális egyesület rendez jótékonysági bált.

Szabadidős lehetőséget biztosít a község lakóinak még a Baks Községi Sportegyesület is, hiszen pályázat útján elnyert támogatásból szabadidős sporteszközöket vásárolhatott, amit a lakosság rendelkezésére kíván a jövőben bocsátani.

3.6.2. Ifjúsági turizmus

Táborozási lehetőséget a „Krónikás” Park Fogadó kínál. 5 napos nyári tábor programjai között szerepel az Ópuszatszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark és a Szegedi Vadaspark meglátogatása, valamint egyéb kézműves programok, kikapcsolódási lehetőségek várják az érdeklődőket.

3.6.3. Gasztronómiai- és bor turizmus

A település gasztronómiáját a jellegzetes magyar ételek, illetve a tájjellegű borok jellemzik. Menüiben megtalálható a Legényfogó leves (tejszínes, kapros raguleves), a Baksi tekercs (csemegeuborkával, házikolbásszal, sajttal töltött, göngyölt tekercs).

A már korábban említett 83 személyes Park Fogadó, a kültéri medence, a sportolási lehetőség és egyéb kikapcsolódási lehetőség mellett, egész napos komplex programokat is kínál. Akár egy igazi

falusi disznótor élményeit is átélhetik az érdeklődők, egy 3 napos program keretében. Minden év május elsején megrendezik a **Bográcsos főzőfesztivált**, melyen pörkölt, halétel és egyéb kategóriában nevezhetnek a csapatok. A vendégek megkóstolhatják a Dél-alföld jellegzetes birka és marhapörköltjét. Egész nap sportesemények és kulturális programok szórakoztatják az érdeklődőket.

3.6.4. Falusi- és agroturizmus

A településen egy szálláshely található, a „Krónikás” Park Fogadó. A fogadó célja, a hagyományápolás, a természet, a történelem értékeinek megőrzése és a falusi kényelem hatékony összekapcsolása. Szolgáltatásaikkal a klasszikus kikapcsolódás lehetőségének a vendégeik aktív pihenésének (szellemi és fizikai élményszerzésének) megteremtését célozzák.

Szolgáltatásai:

Térítésmentesen: kültéri medence (15x7 m), strand röplabda, tollaslabda, foci, lótenisz, lengőteke pálya, szalonnasütő hely, bográcsfőző hely és grillsütő hely használata, zárt udvari parkolás.

Térítés ellenében: csocsó, kerékpárkölcsonzés, lovaskocsikázás.

Szobák száma: 17 db 2-3 ágyas összkomfortos szoba és 8 db 5, 6, 7 ágyas családi szoba áll vendégeik rendelkezésére, összesen 25-83 fő részére.

Felszereltsége: Minden szobához saját mosdó, zuhanyzó, WC tartozik. A szobákban: rádió, színes televízió, telefon, és nonstop szobaszerviz szolgálja a kényelmet.

Vendéglátás: A 120 fős étteremben (ill. a 40 fős különteremben és a 200 fős, részben fedett kerthelyiségben) a történelmi hangulatú környezethez igazodó gasztronómiai kínálattal várják kedves vendégeiket. Az étterem és a különterem zártkörű rendezvényekre kibérelhetők. (pl.: lakodalmak, bálók, találkozók, üzleti megbeszélések).

4. Balástya

4.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságai

Balástya az E75-ös nemzetközi főút mentén, Szegedtől 25 km-re, északi irányban helyezkedik el. A Duna-Tisza közti homokhátságon fekszik, területe 10.995 hektár, amelyből külterület (tanya) 9.796 hektár. Területén megtalálható a futóhomok, a humuszos homok és a szikes puszták egyaránt. Egyetlen természetes tava az Őszeszéki tó. A településen főleg nemesnyár, akácerdő található, ahol apróvad előfordulása jellemző.

4.2. Története

A település „őse” 1725-től tartozott Szegedhez. A városhoz tartozó tanyákkal benépesült pusztákat kapitányságokra osztották. 1891-ben Szeged - Felsőközpont néven települést alapítottak. A kialakult tanyaközpont közigazgatási feladatokat is ellátott, volt parókia, templom, orvosi rendelő, iskola, állatorvosi rendelő, csendőrség és az itt élő gazdák, által épített Katolikus Népház. A településmag fokozatosan fejlődött, közel 100 évre volt szükség az önálló közösségi státusz eléréséhez.

Balástya 1950-ben lett önálló község, amelyet Balástya, Gajgonya, Őszeszék kapitányságokból és Fehértó kapitányság jelentős részéből alakítottak ki. A kialakulás és az átalakulás során a tanyák gazdaságilag, tulajdonjogilag és társadalmilag fokozatosan leváltak Szeged városáról.

4.3. Népeség

Jelenlegi lakosainak száma 3450 fő, a népsűrűség 32 fő/km². A lakosság megoszlása a lakóhely szerint: belterületen kb. 600 család, külterületen kb. 1000 család él, ezen adatok jelzik, hogy Balástyán a külterületi lakosság aránya magas, kistérségi viszonylatban a legmagasabb.

4.4. Közlekedés

A település, közlekedési szempontból jó helyzetben van. A községen keresztül vezet az E75-ös nemzetközi főút, illetve az M5-ös autópálya. Az autóbuszjáratok minden irányban összekötik a falut más településekkel. A települést érinti a Szeged - Budapest vasútvonal, saját vasútállomása van.

A külterületeken a földutak a jellemzőek, amelyek kezelése és szilárd burkolatúvá tétele az idegenforgalmi infrastruktúra fejlesztése szempontjából is fontos.

4.5. Vallás

A lakosság nagy része a Római Katolikus vallású. A templomot Szeged városa építtette 1903-ban. 1960-ban a régi zsindegyház palárára cserélték, renoválták a templomot és átfestették az oltárképet. A paphiány miatt 1996-tól megszűnt az önálló plébánia, így Kistelekhez csatolták.

Kisebbségi részében pedig a hinduizmus jelenik meg. Balástyát elhagyva, Forráskút irányába található a hindu templom. A hagyományos hindu és magyar elemeket ötvöző új templom 2000-ben épült. A hindu világnézetet a tolerancia, az együttérzés, a nem-ártás, az odaadás és a lelki felemelkedés hatja át.

4.6. Turizmus

4.6.1. Aktív- és ökoturizmus

Ha Forráskút felé tartunk, három kilométer után egy földúton érünk az Ószeszéki-tó partjára. Maga a tó a nagy mennyiségű, lebegő ásványi anyagtól szürkésfehér vizű, legnagyobb mélysége két méter is lehet. Mióta horgászvízként használják - többféle halat (ponty, kárász, csuka) telepítettek bele - sok a nádason keresztül vezető stég és a csónak, ezért madárvilága megfogyatkozott. Nem vesztett viszont szerepéből madárvonuláskor.

Kerékpárúttal jelenleg nem rendelkezik, de Kistelek irányába, az E75-ös főútvonal mentén építése folyamatban van. A vadászati igények kielégítésére a Móra Ferenc Vadásztársaság és a Balástyai Földtulajdonosok Vadásztársasága áll rendelkezésre. Sportolási lehetőséget a sportcsarnok kínál. Az 500 fő befogadására alkalmas rendezvényházban tartanak minden falusi és iskolai

rendezvényt, például zöldség- és virágkiállítást, koncerteket, bálakat, ballagási ünnepeket, iskolaestet.

Minden év októberének első hétvégéjén rendezi meg Balástyán a **Zöldség-, Virágfesztivál és Lovasnapokat**. A zöldség és virág kiállítás mellett, lovas programokon is részt vehetnek a látogatók. Fogatosok felvonulása, díjugrató verseny, bemutatók, kulturális programok, művészeti tárlat emeli az ünnepet.

A **Majálison**, civil szervezetek sport- és főzőversenyeken mérik össze tudásukat. A szervezők családi programokra, kulturális műsorokra, kézműves foglalkozásokra várják a látogatókat. A **Szent Antal napi búcsún** minden év június második hétvégéjén, egész nap, szórakoztató – szabadidős, kulturális programokkal várják a látogatókat. Este tűzijáték és utcabál zárja a napot. 2010-től, már **Falufarsang és Maszkabál**, illetve **Jótekonysági bál a gyerekekért** elnevezésű rendezvényeken is részt vehetnek ez érdeklődők.

4.6.2. Ifjúsági turizmus jellemzői

Minden évben megrendezik a **Gyereknapot**. Az ifjúság számára fenntartott klubhelyiségben különböző programok (póker, biliárd, csocsó, darts, és egyéb szórakozás) állnak rendelkezésükre. A sportolni vágyókat gördeszka-, tenisz-, és foci pálya várja, valamint több tábor közül is választhatnak.

A **Zöldmező Kemping és Szabadidőpark** a nyári szünidőben különféle táborokkal várja a kikapcsolódni vágyókat. Választhatnak a sport-, a hagyományőrző-, a természetjáró és a lovas tábor közül.

4.6.3. Gasztronómiai- és bor turizmus

November első hétvégéjén a **Balástyai Böllérnap** színesíti a település életét. A rendezvény célja a disznóvágás, a kolbászkészítés tradicionális értékeinek megőrzése, a gasztronómiai kultúra fejlesztése, a vidéki konyhaművészet bemutatása. Az első nap disznóvágással, tábortűzzel, szalonnasütéssel kezdődik.

A program szerves része az élelmiszeripari, népművészeti, valamint a magyar borok és pálinkák kóstolási lehetősége.

4.6.4. Falusi- és agroturizmus

Balástyára jellemző a falusi turizmus. Ebből adódóan különböző szálláshelyek találhatóak. A pihenni vágyók választhatnak a nyugodt tanyasi szálláshelyek, és a falu központjában lévő szállások közül.

Tanyasi szálláshelyek:

A *LeonCavallo* lovastanyán minden lovagolni vágyót szeretettel várnak. Választhatnak a terep-, a karámban- és a futószáras lovaglás közül. Táborozási lehetőséget is kínál az érdeklődők számára.

A *Juhász lovas tanya* Balástya központjától 5,5 km-re várja kedves vendégeit. Szállásuk évek óta közkedvelt vendégeik, általában általános iskolás kirándulócsoporthoz közelebb. A tanyára látogatók a lovaglás és a tanyasi életmód mellett megismerkedhetnek a kemencében sült ételek fenséges ízvilágával is.

Szolgáltatások:

- napi kétszeri lovaglás (délelőtt futószáron oktatás, délután lovaglás terepen is)
- ismerkedés a lovakkal (a velük való bánásmód, nyergelés, lóápolás ismeretei) és más háziállatokkal
- igény esetén kézműves foglalkozás
- strandolási lehetőség helyi medencében

Központban lévő szálláshelyek:

Hotel Orchidea és Camping. A hotel drinkbárja és étterme a nap 24 órájában nyitva tart, apartmanja és 2 ágyas szobái 70 fő részére luxus kivitelű elhelyezést tud biztosítani vendégei részére. 400 személyes különterem alkalmas különböző rendezvények lebonyolítására. Camping-táboruk, hideg-meleg vizes ellátással, zuhanyzóval, főzési lehetőséggel várja a látogatókat.

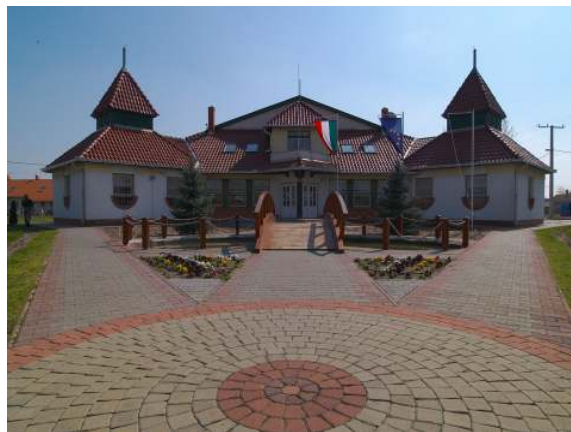
Vadász Tanya Vendéglő: A nyugodt zöldövezeti részen fekvő magánszállás az E 75-ös főútról és az M5-ös autópályáról is könnyen megközelíthető. Kényelmes kétágyas (1 db), háromágyas (1db), illetve 2 db négyágyas szobák mindegyike televízióval és fürdőszobával ellátott. Az étkezés a szállás mellett lévő kitűnő konyhájú vendéglőben igény szerint megoldható. A kertben pedig bográcsos főzési és szalonnasütési lehetőség is kínálkozik. Autóbusszal, gépkocsival érkező vendégek számára zárt parkoló biztosított. Házias hangulatú vendéglőnkben megújult étlappal, italkülönlegességekkel várják a kedves vendégeket.

A településre az agroturizmus nem jellemző, azonban egyes családok saját részre termelnek biotermékeket.

5. Csengele

5.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságai

Csengele, Csongrád megye észak-nyugati részén helyezkedik el Bács-Kiskun megye szomszédságában, melynek területe 60,66 km². Alacsony fekvésű sík vidék, viszonylag sűrűn lakott tanyás ingatlanokkal. Területén három termálkút is található. A 2005.-ben elkészült M5-ös autópálya áthalad a településen, azonban nem kapott lehajtót. Közeli terveik között szerepel egy fel- és lehajtó építése, a község mellett lévő pihenőhely közelében.

5.2. Története

Csengele neve, a „csengelye” kun szóból származik. Több ásatást is végeztek itt. Ezek közül egyik legértékesebb a település árpád-kori falusi templomromjainak feltárása, mely ma is fontos látnivaló. A török hódoltság után Szeged birtoka lett, és legeltető helyként használták. 1930-as

években kezdtek a területen egy majdani település kiépítéséhez, majd 1950. január 1.-én vált önálló községgé.

5.3. Népeség

A település lakosainak száma igen alacsony, a térségben Pusztaszer után itt laknak a legkevesebben 1958 fő, népsűrűsége 32 fő/km².

5.4. Közlekedés

Megközelíthetősége közúton lehetséges az E75-ös főút, valamint a Budapest – Cegléd - Szeged vasútvonal mentén. Napi rendszerességgel indít a volán autóbuszjáratokat a település felé.

5.5. Vallás

A települést a római katolikus vallás jellemzi, ezt tükrözi a 2000-2001-ben épült Római Katolikus Templom, mely Tar Mihály tervei alapján készült el, Laczkó Ferenc plébános kezdeményezésére. Védőszentje Szent Imre.

5.6. Turizmus

5.6.1. Aktív- és ökoturizmus

A Csengele-Balástya közti aszfalozott úton haladva a Csengelei-erdészháznál jobbra fordulva az évszázados tölgyek közé érünk. Ahol a Móra fák - csengelei „Százéves tölgyfacsoport” fái találhatóak. Az itt látható erdészház sajátossága, hogy 1932-ben itt írta Móra Ferenc az „Aranykoporsó” című regényének egy részét. Az itt található út a „piros sáv” túra része, mely összesen 37 km hosszú és Ópusztaszer – Csengele között helyezkedik el. A túra teljesítésével nem

csak a környék természeti szépségeit, hanem kulturális értékeit is megtekinthetik a hosszú útra vállalkozók. Ez Csongrád megye harmadik leghosszabb turistavonala. Az 1980-as évek második felében Bács-Kiskun megyén keresztül a Pest megyei piros jelzéssel volt összekötve. Az azóta eltelt évtizedekben, azonban megkoptak a jelzések, valamint útvonal ismertető és térkép hiányában nem vált széles körben ismertté.

Izgalmas túrát jelenthet Csengele Árpád-kori falusi templomromjainak felkutatása a pusztában. A kisméretű kőtemplomot és temetőjét, a tatárok 1241-ben elfoglalták és felégették. A kunok azonban nem sokkal később újjáépítették a templomot, azonban a 16. században a törökök pusztítása alá esett az épület. Végül 1975-ben tárták fel és építették újjá a rom alapfalait, a szegedi Móra Ferenc Múzeum munkatársai segítségével.

Kerékpárúttal jelenleg nem rendelkezik. Vadászatra a Móra Ferenc Vadásztársaságon keresztül van lehetőség.

A csengelei **Faluház** 1994 óta működik. Egy 300 fős nagyteremmel, és két klubhelyiséggel rendelkezik, melyek előadó teremként is működnek (50 - 50 fő befogadására alkalmasak).

A település életét a márciusban megrendezett *Szomszédoló, a májusi Csengelei Falunapok és a Karácsonyi Koncert színesítik*. A **Szomszédolón** művészeti csoportokat látnak vendégül. Tánccsoportok, citeraegyüttesek, versmondók és kamarakórusok lépnek fel. Minden évben más szomszédjuk kulturális életével ismerkednek meg a helyiek. A **Falunap** egy három napos rendezvénysorozaton a kulturális programok mellett a motoros találkozó is helyet kap. Lovasok és hintók felvonulását, valamint fúvósok és mazsorettek műsorát is megtekinthetik az érdeklődők.

5.6.2. Ifjúsági turizmus

Csengelére nem jellemző ez a fajta turizmus, adottságaiból kifolyólag, hiszen megfelelő szálláshellyel sem rendelkezik. A helybeli diákok iskolai keretek között történő üdültetése is az ország különböző részeire irányul.

5.6.3. Bor- és gasztronómia

Csengele is alapvetően mezőgazdaságból él. A térségben egyedülállóan itt termelnek spárgát, a homoktalajnak köszönhetően. A különböző méretű gazdaságok bemutatása vonzerőt is jelenthet a turisták számára.

5.6.4. Falusi turizmus

Falusi turizmus céljára alkalmas szálláshellyel nem rendelkezik a település.

6. Kistelek

6.1. Földrajzi, természeti adottságai

Kistelek Csongrád megye észak-nyugati részén, Szegedtől 30km-re található. Előnyös földrajzi fekvéséből adódóan 1854-ben kapcsolódott be az ország vasúti vérkeringésébe. Tengerszint feletti magassága 85-90 méter, amivel az alföld egyik legalacsonyabb fekvésű települése. Területe 69,19 km². A belterületen 56 km a járható út. Két állandó szikes tava van, az egyik a Bíbic-tó, a másik a Müller-szék. A Dél-alföld területén egykor elterülő ősi Pannon-tenger örökségként maradt ránk a 2000 méter mélyről, 84 fokosan felszínre törő termálvíz.

6.2. Története

Kistelek határában alapos régészeti ásatás még nem volt, így a honfoglalás előtti történelemről csak szórványleletek vannak. 1702-ben a Német Lovagrend, 1731-től pedig Szeged tulajdonában volt. 1871. január 1.-jétől kapott jogot országos vásárok tartására. Kistelek 1970. január 1.-jétől nagyközség, 1984-ben városi jogú nagyközség, 1989. március 1.-től város lett és dinamikus fejlődésének köszönhetően az öt környező település - Baks, Balástya, Csengele, Ópusztaszer, Pusztaszer - kereskedelmi, közlekedési, oktatási és egészségügyi központja lett.

6.3. Népeség

Kistelek a térség leglakottabb települése 7198 fővel, népsűrűsége 104 fő/km².

6.4. Közlekedés

A városon áthaladó E 75-ös nemzetközi főút a régi, Buda-Szeged közötti út nyomvonalát követi, s azt Kisteleken keresztezi a Halas-Majsa felől Csongrádra és a Tiszán át Mindszentre vezető út. Megközelíthető még az M5-ös autópályán. A Budapest-Szeged vasútvonal is áthalad a településen, valamint autóbusszal is könnyen elérhető.

6.5. Vallás

1776-os betelepülés során az áttelepült lakosok szinte kivétel nélkül római katolikus vallásúak voltak, akik folytatni akarták vallásukat. A Szent István Római Katolikus Templomot 1825-1831 között építették meg. E mellett, a Kocsó Kápolna és Kálvária (stációk) méltán hirdeti, hogy a várost mindig is katolikus hitű emberek lakták, melyet a Kocsó család magánvagyonából építettek fel.

6.6. Turizmus

6.6.1. Aktív- és ökoturizmus

Az aktív és ökoturizmus iránt érdeklődők itt megtalálhatják a maguknak megfelelő kikapcsolódást, hiszen választhatnak a természetjárás, a kerékpár- és a gyalogtúra, a lovaglás, a fürdőzés, a vadászat és a halászat közül. Helyi védettsége van a városban található két tónak, melyek meglátogatásával számos növény- és állatfajt ismerhetnek meg az ide látogatók. A Müllerszék, más néven a Nagy-szék, egy északi irányba mélyülő náddal szegélyezett tó, melybe egy félsziget ékelődött be, tavasztól ősziig otthont adva többféle madárnak. A Bábic-tó, melyet a helybeliek csak Tóaljának neveznek, érdekessége, hogy Európában egyedülálló módon három oldalról is lakóházak veszik körül, a negyedik oldalról, pedig kifut a városból. Az Alföld szikes tavai közül a leglúgosabb vízzel rendelkezik. Élővilágára jellemző, hogy télen hattyúk, tavasszal bábicok, sirályok, gulipánok vernek itt tanyát és a hazai gólyatöcs állomány jelentős hányada is itt költ.

A város és környéke kulturális és természeti nevezetességei kínálnak programot a kerékpáros, illetve gyalogtúrázóknak. A város mind a 4 főutcáján kerékpárutak épültek továbbá megépítésre került Kistelek – Ópusztaszer között is. Balástya és Kistelek között, pedig folyamatban van a kerékpárút kiépítése. A túrázás mellett lehetőség nyílik lovaglásra, díjlovaglásra, fiákerezésre is. A környékben több gazda, vállalkozó is várja a lovassportok szerelmeseit. A Kisteleki Horgászegyesület által működtetett Horgásztó, a vasútállomás mellett került kialakításra 2 hektáros területen. A horgászat napi jeggyel vagy bérlettel lehetséges. Vadászatra Kistelek és környékén van lehetőség, mely a Móra Ferenc Vadásztársaság fennhatósága alá tartozik. A Balástya és Csólyospálos közötti úton a társaságnak saját vadászháza is van. A térségre az apróvadak jellemzők, mint például: az őz, a fácán, a nyúl, a vadkacsa és ritkábban a vaddisznó.

A város határában található Papfenyves, egy 41 hektáros erdő, mely a környékbeliek kedvelt kirándulóhelye. Kiváló terület kirándulásokra, erdei túrákra, illetve az E75-ös nemzetközi főútvonalon áthaladó tranzitforgalom számára, mint pihenőhely.

A 2002-ben elkészült Városi Sportcsarnok és Rendezvényház kondicionáló teremmel, tenispályával, mászófallal és egy bárral várja az ide látogatókat. Számos nagyszabású eseménynek biztosít helyet, mint például, a nemzetközi színvonalú *Pro-Art tánctáncversenyeknek, nívós kézilabdatornának és birkózóversenyeknek*. Márciusban kerül megrendezésre a **Nemzetközi Szablyavívó Bajnokságot**, mely a tradicionális magyar harcművészet versenye. Kiegészítő programok a baranta és más hagyományőrző, harcművészeti egyesületek bemutatói, veteránjármű találkozók, kézművesek népi kirakodó vására. Szeptemberben tartják a **Kistelek Open**

Nemzetközi Táncversenyt, melyre közel 30 országból érkeznek versenyzők és látogatók. 20 éve rendezik meg a nagyzenekari koncertet az **Id. Vándor Rudolf Emlékkoncertet**, a fúvószenekar névadója Id. Vándor Rudolf tiszteletére.

A 2004-ben megnyílt termálfürdő szintén az előbb említett épületkomplexumban található, mely a város jövőbeni, a termál turizmusra épülő fejlesztési tervének első lépcsőfoka. Itt nem csak fürdésre van lehetőség, hanem felfrissülésre, feltöltődésre, sőt gyógyulásra is a wellness és gyógyszolgáltatások révén. A fürdőben három medence található. Egy 34 fokos ülőmedence, egy 38 fokos gyógyvizű termálmedence és egy 28 fokos, 50 négyzetméteres tanmedence. A sportcsarnok mellett épült fel a három csillagos Aqua Hotel, mely 16 kétágyas, 2 háromágyas és 4 apartmannal áll a vendégek rendelkezésére. 2010 nyarán egy átjárót építettek a két épület közé, mely kényelmesebbé és gyorsabbá teszi az átjárást. A saját fürdőszobával rendelkező szobákban televízió, telefon és minibár is található. A hotel rendelkezik étteremmel, bárral és kávézóval, ahol akár konferenciákat is lehet tartani.

A város látnivalói közé tartozik a Múzeum, ami néprajzi gyűjteményen keresztül mutatja be a helyi paraszti és iparos élet múltját és a település fejlődését. Az épület udvarán Magyarország egyik legidősebb fája ad hűvös árnyékot a rendszeresen megszervezett hagyományőrző *kézműves foglalkozásoknak, a Kisteleki Tölgyfanap és Gyereknapnak, illetve a Múzeumi estéknek*. A szabadtéri nyitott műhelyekben az érdeklődőket szőni, fonni és korongozni tanítják, valamint a fafaragás, a szíjgyártás és bőrdíszművesség rejtelseit is megismerhetik. Emellett a múlt örökségeit lehet megtekinteni a település több utcájában, azaz az úgynevezett fordított szárazkapu bejáratot, napsugaras oromdíszítésű épületeket, melyek 1920-as 1930-as évekre jellemzőek. Fontos megemlíteni a város központjában emelt Szent István szökőkút, mely azon a helyen áll, mint ahol egykoron volt a város első artézi kútja. 2010. augusztus 20.-án került átadásra a város főterén Szent István lovas szobra.

A **Nyári Fesztivál** július második hétvégéjén tartják meg, ahol motoros fesztivál, kirakodó vásár, kulturális-, zenei programok, gyermek szépségverseny sztárvendégek várják a szórakozni vágyókat.

A **Kisteleki Búcsú és Arató Ünnep** kedvelt rendezvénye a lakosoknak. Hagyományosan ünnepi Szentmisével, új kenyérszenteléssel, lovas és mazsorett felvonulással, kulturális programmal, fogathajtó versennyel, tűzijátékkal és kirakodóvásárral ünneplik Szent István napját.

A Szent László téren **Advent** négy vasárnapján ünnepi műsor keretében gyűjtik meg a város adventi koszorújának gyertyáit.

6.6.2. Ifjúsági turizmus

Minden évben részesei lehetnek az érdeklődők a **Kisteleki Tölgyfanap és Gyermeknapnak**, ahol kézműves foglalkozással, ügyességi versenyekkel, színházi előadással kedveskednek a gyerekeknek. A kültéri kemencében sült friss kalács illata csalogatja az esti koncertre a látogatókat.

A nyári táboroknak nagy hagyománya van Kisteleken. Főként általános iskolás és gimnazisták vesznek részt a sport-, úszó- és kalandtúra táborokban. A tánc- és a képzőművészeti táborban már az idősebb korosztály is képviselteti magát.

A *Rózsaliget Kollégium* 3 szinten 94 fő részére tud szállást biztosítani 2 illetve 4 ágyas szobákban. A szinteken közös társalgó helyiség, televízió, melegítő konyha, hűtőszekrény, tusoló, mosdó, WC, valamint szabadtéri főzési lehetőség áll a vendégek rendelkezésére.

A kollégium rendelkezik 300 fő befogadására alkalmas díszteremmel, 50 fős oktatóteremmel és 20-25 fő számára alkalmas tanulóhelyiségekkel. Lehetőség van rendezvények, táborok, tanfolyamok és képzések lebonyolítása is. A szórakozni vágyó fiatalokat a 2007.-ben megnyílt *Club Expresszó* várja. Itt nem csak „bulizni” lehet, hanem lehetőség van a bowlingozásra és a squasholásra is, ha pedig csak lazítani akar valaki azt is megteheti a kávézó részen, ahol a különféle italok, sütemények, pizzák, hamburgerek, saláták és egyéb finom ételek közül lehet választani.

6.6.3. Bor- és gasztronómia

A város életében fontos szerepet játszik a mezőgazdaság és az állattenyésztés. Ezt alapul véve rendezik meg 1999 óta minden év októberében a **Sajt- és Gasztronómiai Fesztivált**. A rendezvényen a térség tejes termékeit, bioterméket, őshonos állatok húsából készült szárazárak és méhészek termékei kerülnek bemutatásra. A kiállítók termékeiket árusítással, kóstolással és látványkonyhával népszerűsítik termékeiket. A rendezvényen a sajt és a bor kiemelt szerepet kap. A Kisteleki M+M Sajtgyártó Kft.-n kívül igyekeznek az ország minden részéről újabb és már törzsvendégnek számító kiállítókat felkérni, hogy hozzák el termékeiket és ismertessék meg azokat. A nap folyamán a közönség szórakoztatásáról neves előadóművészek, tánccsoportok gondoskodnak. Este a kistérség baráti társaságai „Szakács Párbajban” mérhetik össze főzőtudásukat.

Kisteleki Búcsú és Aratóünnep egyik legnépszerűbb programja a **Pörköltfőző-verseny**, ahol a térség pörköltfőzői mérik össze tudásukat.

Több vendéglátóhely közül választhatnak az ideérkezők. Az *Aqua Marine* étterem, ami többféle ételt és napi menüt kínál, valamint konferenciák lebonyolítására is van lehetőség.

A *Titkok Kertje Étterem* 2009-ben nyitotta meg kapuit. A vendégtérben 30 fő, a kerthelységben 60-70 fő részére tudnak helyet biztosítani. Grillparty-k, sörivó versenyek színesítik a programokat. Ezek mellett esküvők, ballagások, családi-, baráti-, céges rendezvények szervezését vállalják. Vendégeiket többféle étellel és napi menüvel várják.

A *Boda Vendéglő* és a *Sport Vendéglő* szintén már több éve kiváló vendéglátóhelyként üzemel. Ezeken a helyeken is van lehetőség rendezvények, esküvők, ballagások, családi-, baráti-, céges rendezvények lebonyolítására.

Három pizzéria található a városban, a *Térerő*, a *Hamm-Bár* és a *Club Expresszó*.

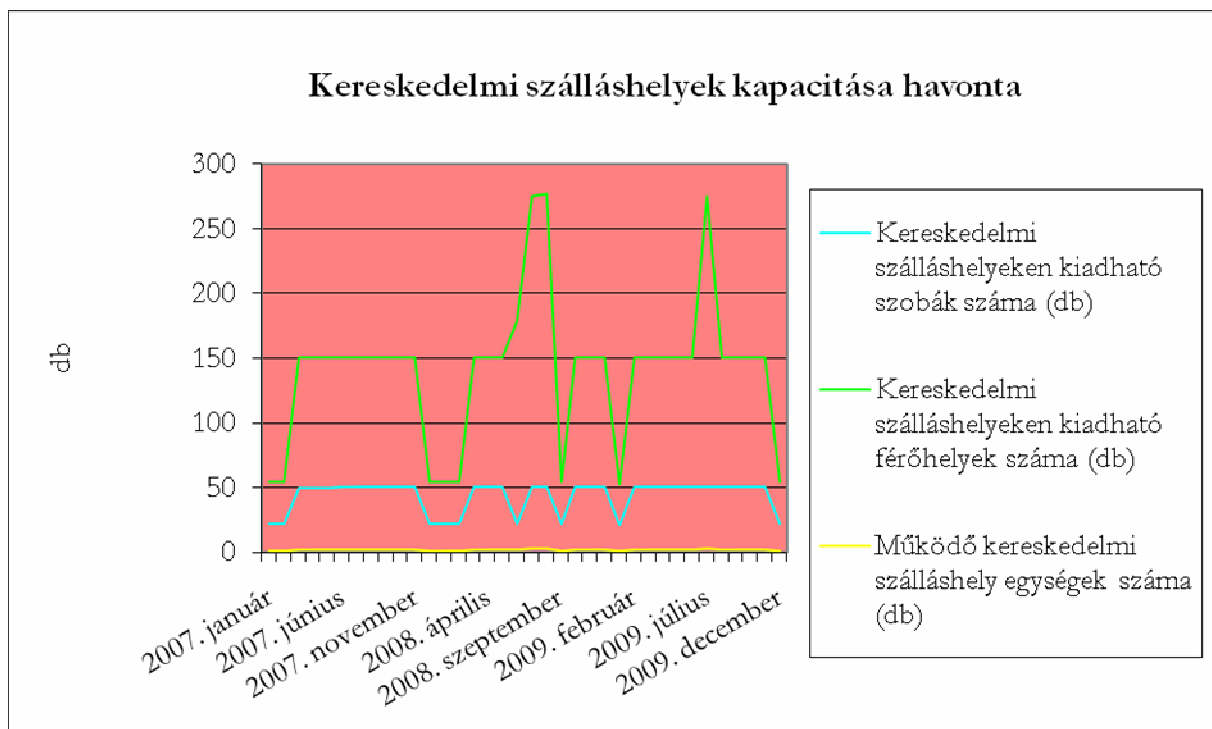
Több cukrászda is rendelkezésére áll mind a helyiek, mind az idelátogatók számára, a *Pálma*-, a *Zefír cukrászda* és a *Zozó fagyizó*. A Zefír cukrászda 1991-ben nyílt meg. Helyben készült termékekkel, fagyaltok, édes- és sós sütemények, kávék, italok közül lehet választani. Napilapok, valamint ingyenes internet is szolgálja a vendégek kényelmét. Saját péksége is van a városnak, melynek tulajdonosa Darabos Gábor. Termékeit pékségében, cukrászdájában és a város több boltjában is meg lehet vásárolni.

6.6.4. Falusi és agroturizmus

Falusi turizmus kiépítésére csak a környező településeken van lehetőség, hiszen a 239/2009. (X. 20.) Kormány Rendelet a szálláshely-szolgáltatási tevékenység folytatásának részletes feltételeiről és a szálláshely-üzemeltetési engedély kiadásának rendjéről szóló rendelet kimondja, hogy 5000 fő alatti és 100 fő/km² népsűrűség alatti településeken van lehetőség falusi turizmus kiépítésére.

Az agroturizmus iránt érdeklődők otthon érezhetik magukat az árnyas tanyákon.

1. diagramm

Forrás: KSH

A diagrammon megfigyelhető, hogy a kereskedelmi szálláshelyeken kiadható férőhelyek száma 54%-kal nőtt 2007-ről 2009-re. Mind a szobák, mind a férőhelyek száma a nyári hónapokban magasabb, hiszen ilyenkor az igény is nagyobb irántuk, a nyaralások miatt. A működő kereskedelmi szálláshely egységek száma átlagosan 2 db, azaz az Aqua Hotel és a Rózsaliget Kollégium. Utóbbiban hétvégeken, szünnapokon, valamint a nyári hónapokban tudnak szállást biztosítani, hiszen ezeken kívüli időszakokban a mellette lévő Árpád Fejedelem Gimnázium Gazdasági és Informatikai Szakközépiskola diákjai veszik igénybe.

1. táblázat

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma										
Időszak	Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Vendégéjszákák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Belföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Külföldi vendégéjszákák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Belföldi vendégéjszákák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	Belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	
2007.	3 682	5 970	1,6							
2008.	3 763	6 247	1,7	1 749	2 014	2 419	3 828	1,4	1,9	
2009.	3 868	6 352	1,6	1 812	2 056	2 378	3 974	1,3	1,9	
2010. jan.-ápr.	817	1 233	1,5	310	507	395	838	1,3	1,7	
Kereskedelmi szálláshelyek bevételei										
Időszak	Kereskedelmi szálláshelyek belföldi bruttó szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek egyéb szolgáltatásokból és reggeliből származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	Egy vendégre jutó bruttó szállásdíj (Ft)	Egy vendégéjszakára jutó bruttó szállásdíj (Ft)	1 szoba 1 működési napjára jutó szállásdíj (REVTPAR) (Ft)	Egy szoba átlagára (Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó külföldi szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	
2007.	12 581	18 469	3 226	6 933	4 276	1 905	8 814	25 526	12 945	
2008.	14 302	14 235	3 733	7 782	4 688	2 412	8 580	29 284	14 982	
2009.	14 717	20 058	23 883	8 133	4 953	1 909	9 212	31 459	16 742	
2010.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Kereskedelmi szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága										
Időszak	Szobakapacitás-kihasználtság (%)	Férőhelykapacitás-kihasználtság (%)								
2007.	21,6	15,6								
2008.	28,1	13,8								
2009.	20,7	11,9								
2010.	n.a.	n.a.								

Forrás: KSH

A táblázat áttekintése után az állapítható meg, hogy a vendégforgalom növekedett 2009.-re 2007.-hez viszonyítva, egyedül az átlagos tartózkodási idő esetében következett be csökkenés. Átlagosan 1 nappal alacsonyabb a vendégek átlagos tartózkodási ideje, az országos átlaghoz képest. 2007.-hez képest 186 fővel nőtt a vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken. Ez a szám önmagában nem túl magas, azonban fontos kiemelni, hogy Csongrád megyében (2.1. Melléklet) és az országos adatokhoz (2.2. Melléklet) viszonyítva jó, hiszen ott csökkenés figyelhető meg. Csongrád megyében a vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken 158 566 fő volt 2009.-ben, míg Kisteleken 3868 fő, azaz 2,4%-át adja a város a megye vendégszámához.

Mivel a vendégek száma nőtt az elmúlt években, ennek következtében az ebből származó bevételek is nőttek. Természetesen a költségek növekedése erre az iparágra is kihatottak. Ezzel magyarázható az, hogy 1 szoba átlagára is nőtt, de nem túl nagymértékben. Kisteleken 2009.-ben 1 szoba átlagára 9212 Ft, Csongrád megyében 11841 Ft, míg országos viszonylatban 13933 Ft volt.

Annak ellenére, hogy a vendégszám nőtt, a szobakapacitás – és a férőhelykapacitás-kihasználtsága igen alacsony. A szobakapacitás-kihasználtság 2008.-ról 2009.-re 7,4%-kal, a férőhelykapacitás-kihasználtság 1,9%-kal csökkent. Országos viszonylatban a szobakapacitás-kihasználtság 37%, míg Csongrád megyében 31,6% volt 2009.-ben.

7. Ópusztaszer

7.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságai

Csongrád megyében, Szegedtől 27 km-re északnyugatra fekszik. A község a Duna-Tisza közötti síkságon fekszik, a Dorozsma-majszai homokhát északkeleti részén. Földrajzi, illetve földtani szempontból a község határa két egymástól gyökeresen különböző területre osztható. Az egyik, amely a 19. századi folyószabályozás előtt a Tisza ágai által felszabdalt ártér, annak nyugati partját végig kísérő magas parttal. Az egykori ártéren a fekete, kötött talaj a jellemző, amely az áradások után, iszap lerakódása következtében jött létre. A határ többi része a Duna-Tisza közti homokhát része, enyhén hullámos síkság, melynek a felszínét északnyugat-délkelet irányú egykori feltöltődött medrei tagolnak.

7.2. Története

Először az 1200-as években, Anonymus Gesta Hungarorum (A magyarok cselekedetei) című művében tesznek említést a középkori település létre, Szer néven. A település középpontjában állt Szer monostora. Legrégibbi templomunk az ezredforduló táján épülhetett. A 11. század

végén csaknem kétszer akkora, különleges alaprajzú építményt emeltek. Ez időtől lehetett a környék a Bor-Kalán nemzetség központja és temetkezési helye. A templomot a 12. század folyamán ismételten átépítették. A középkori lakosság is valószínűleg a monostor köré koncentrálódhatott. Az akkori település nagysága és fejlettsége elérhette a mai fogalmak szerinti mezővárosok szintjét.

A tatárjárás ideje alatt felgyújtották az épületet és nagy valószínűséggel az itt élőket is, elpusztították. A 16. századtól több nemesi család osztozott Szer területén. A vidék a tizenöt éves háború ideje alatt teljesen elpusztult. Lakói elmenekültek, Szer az 1620-30-as években már pusztaként emlegetik. A török hódoltság után katonai igazgatás alá került, majd a korona tulajdona lett.

1733-ban a területet Erdődy György kapta meg a királytól. Pusztaszert ekkor Mindszent-alygói uradalomnak emlegették. A gyéren lakott vidék benépesedése a 18. század folyamán történt, egyszerre két irányból. Jöttek kecskemétiak, Szeged felől pedig nincstelen zsellérek, akik a dohány-kertész településeket alapították.

Az Erdődy család 1803-ban a birtokot eladta a Pallaviciniéknak. Az ő uralmuk alatt 11 új major, gazdasági épületek készültek, fellendült az állattartás és a mezőgazdaság is. Az egykori monostor környékét - ahol majd az emlékparkot is létrehozták - az őrgróf 1870-ben Sövényháza néven uradalmi központtá szervezte, úgynevezett "eszmei Községgé". Az uradalom a két világháború között az ország tíz legnagyobb latifundiumának az egyike, ahol cselédekkel és napszámosokkal fejlett, jól felszerelt nagyüzemi gazdálkodás folyt.

A koraközépkori monostorokra jellemző faragott oszlopfő. A második világháború után, 1944. októberében a grófi család elmenekült Magyarországról. Így került sor Magyarországon, Sövényházán először 1945. május 4-én a földosztásra.

Ópusztaszernek, mint községnek a belterülete az 1950-es évektől kezdve épült és jelenleg is épül. Erre az időszakra tehető, hogy a külterületekről, a tanyavilágból megkezdődik a betelepülés a faluba. A község nevét 1973-ban Sövényházáról Ópusztaszerre változtatták, hogy egyértelművé váljon, hogy a középkori monostor és árpád Emlékmű itt található.

Az 1990-es évektől kezdődött meg a jelentős infrastrukturális fejlődés a településen. Napjainkban az itt élők elsősorban a mezőgazdaságból és állattartásból élnek meg, de fejlődik a falusi turizmus is.

7.3. Népeség

Lakosainak száma 2236 fő, a népsűrűség 38 fő/km².

7.4. Közlekedés

A falun keresztül halad a szeged-csongrádi út. Az E75-ös számú főútvonalról Kisteleken át lehet megközelíteni. Vasútvonal nem érinti a települést. Autóbuszszal Szeged, Csongrád és Kistelek irányából egyaránt eljuthatnak Ópusztaszerre. Kerékpárút vezet Kistelekről, valamint a falu határától a Nemzeti Történeti Emlékparkig.

7.5. Vallás

A település lakói többségében római katolikusak.

7.6. Turizmus

7.6.1. Aktív- és ökoturizmus

A falut és környékét, a füves puszták, az akác- és nyárfaerdők, a kalászos búzamezők és virágos sömlyék jellemzik. Része a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzetnek.

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark számos látnivalóval, kikapcsolódási lehetőséggel vár minden kedves látogatót. Több napra is érdemes ellátogatni az Emlékparkba, a Szeri Kemping apartmanjai, faházai, jurtaszállása kiváló szálláslehetőséget biztosít.

A Rotundában található a *Feszty-körkép*, ami 2010-ben új látványelemekkel gazdagodott, így azoknak is felejthetetlen élményt nyújt, akik már látták a páratlan alkotást. Egy üveg járólapokból kialakított ösvény vezet a terepasztal felett, így közelebb kerülhetünk magához a festményhez is. Úgy érezhetjük, mintha a panorámaképbe, ezáltal a honfoglalás korába "sétálnánk" be. A terepasztalon pedig elesett szláv harcosok szilikon figurái teszik még teljesebbé a "körképélményt". Az épület bővült: *"Őseink arcai" antropológiai kiállítással, a Csengelei kunok ura és népével, a Honfoglalással, a Posztergalériával (Az Árpád-kori Magyarország), a Szeri monostorral és településével.*

A *Nomád Park* az eurázsiai sztyepp, pusztai világot idézi fel. Legeltető állattartásból élő őseink Kelet felől érkeztek a Kárpát-medencébe, a IX. században. A Nomád Park célja nemcsak honfoglaló magyarjaink életmódjának bemutatása, hanem annak a pusztai civilizációnak is a megjelenítése, amely Belső-Ázsiától egészen az Alföldig húzódó hatalmas területen virágzott évezredekkel keresztül. Megismerhetik a nyári szállásként szolgáló, nemezborítású, könnyen szét- és összeszerelhető faszerkezetű jurtákat, valamint a félig földbe mélyített házakat, amelyeket télen használtak. Itt lehetőség van lovaglásra és az íjásatra is, e mellett a Cseppentő tanya kínál oktatást és lovagoltatást.

A *Monostor* a 12. században épült a Bor-Kalán nemzetség monostora, mely az Alföld egykor leggazdagabb, legnagyobb szerzetesi intézménye volt. A millenniumi Árpád-élmű mellett található középkori monostor templomát 1970 és 1976 között tárták fel, s a bencés monostor lakóinak mindennapjaira fényt derítő ásatások napjainkban is folynak.

A *Csete-jurták*, mint ahogy az ősi jurták, e pavilonok is az égre nyílnak. A díszítőelemei kupolatető, templomi zászlók, valamint faragott padok. Az *Erdők temploma* (1991-1998) tíz, két ötos blokkra tagolódó pavilon, amely az „Erdő és az ember” című kiállításnak ad otthont. Az első három az erdő kialakulását és Magyarország erdeit, a következő két egymásba nyíló pavilon a hazai erdőgazdálkodás történetét mutatja be. A második egység első pavilonja időszaki kiállítások helye, a hetesben a századforduló erdészeinek élete elevenedik meg.

A nyolcadik épületben a fa kézi erővel történő kiemelését és megmunkálását ismerhetjük meg. Míg a kilencedik pavilon a fának a közlekedésben és a szállításban betöltött szerepét tárgyalja, addig az utolsó hazai példákon keresztül igyekszik érzékeltetni építészetben betöltött szerepét. A pavilonokkal szemben álló dombon a *kéttornyú ökomenikus kápolna* várja az elcsöndesedni, imádkozni vágyókat.

Az Emlékparkban kialakított dísztóban napijegyes rendszerű horgászati lehetőség van. Vadászatra az Ópusztaszeri Vízügyi Vadásztársaságon keresztül van lehetőség.

A település rendezvényekben gazdag. Minden évben megrendezésre kerül: *Vince-napi Vesszővágás*, *Húsvét Ópusztaszeren*, *Betyártoborzó*, *Halásznapi*, *Pünkösdi*, *Nemzetközi Néptánc- és Népzenei Találkozó*, *Íjásztalálkozó*, *Anjou-napi* és *„Fejedelmek étke, étkek Fejedelme”*, *Gasztronómiai Fesztivál*, *Dinnyenapi „Zöldvásár”*, *Olasóköri Nap*, *Szent István Király Ünnepe*, *Hagymanapi*, *Kutyakiállítás*, *Szobori Búcsú*, *Borszűrő Szent Mihály Szünet és Iparosok Napja*, *Paprikanapi*, *Borfújtató Szent Márton Napja*, illetve *Magyarok Karácsonya*.

A **Betyártoborzó** májusba kerül megrendezésre. A szájhagyomány szerint májusban kivirágzik az orgona a betyárkirály, Rózsa Sándor sírhantján. A Szeged-alsótanyán született betyárnak és az

alföldi pásztoroknak állít emléket a kétnapos Betyártoborzó. Puskaaporos levegő, betyárpróbák, tudós pásztorok, betyáros mesterségek, és slambuc várja az érdeklődőket, hagyományőrzőket. A Puszták népe Lovas viadal ópusztaszeri futamán, pedig kiderül, ki a leginkább nyeregbe termett betyár.

Az **Íjásztalálkozó** célja, hogy évenként egy alkalommal összegyűlve a Kárpát-haza minden tájáról, méltó módon megemlékezzenek a pozsonyi csatáról, honteremtő Árpád fejedelmünkről és tisztelegjenek vitézi, hősi íjászaik előtt. Az érdeklődők gyakorlatban tapasztalhatják meg eleink tizedekre épülő haderejét és a híres-hírhedt nyílzáport, valamint átfogó képet alkothatnak a „hagyományőrző” íjászat hazai viszonyairól.

A **Dinnyenap „Zöldvásár”**, egy állat és kirakodó vásár, ahol a gazdák eszmét, a jószág és a portéka gazdát cserélhet. Mindenki belekóstolhat a régi vásárok hangulatába a lacikonyhák főztjébe. A környezettudatos életmód, biogazdálkodás, újrahasznosítás a több száz éves néphagyományban, paraszti gyakorlatban gyökereznek. A régmúlt parasztembereinek bölcsessége itt kapcsolódhat a modern világ elvárásaihoz.

A **Szobori Búcsú** szorosan kapcsolódik az Emlékpark történetéhez. A rendezvény célja, hogy Szer üzenetét minél több ember ismerje és értse meg. A monostor romjai között tartott szentmisén kerül átadásra a „Szer Üzenete Díj”, amellyel olyan magyar embereket tüntet ki az Emlékpark, akik a hazaszeretet, a hűség példaképei, akik a magyarság összetartozását hirdetik életükkel.

Az **Ópusztaszeri Faluház** 2002 októberében került átadásra. A létesítmény hasznos alapterülete 272,6 m². A nagyterem 250 fő befogadására alkalmas, színpaddal, hangtechnikával, asztalokkal, székekkel rendelkezik, alkalmas zenés- táncos rendezvények lebonyolítására, amelyet a község lakosai, a különböző civil szervezetek használnak elsősorban. Évente 4-5 alkalommal tartanak bált az épületben.

7.6.2. Ifjúsági turizmus

Az emlékparkban található múzeumpedagógiai foglalkozásokon a gyermekek játszva tanulhatnak, kézzelfoghatóvá, élményszerűvé válik, sőt megelevenedik a múlt. Az ajánlatok azon iskolai csoportoknak szólnak, akik felejthetetlené szeretnék tenni ópusztaszeri kirándulásukat. A **„Volt egyszer egy oskola...”** nevű program, egy 50 perces múltidéző tanóra. A program keretében a diákok egy korabeli tanórán vehetnek részt az Árpádhalmi tanyai elemi népiskolában, amely a két világháború közti időket idézi fel. A tanyai iskola egyetlen tantermében, összevont osztályban együtt tanultak kicsik és nagyok, életük végéig emlékeikben őrizve az olajos padló szagát, a Tanító Úr néha kemény, de mindig emberséges alakját. A Kincskereső kisködmönt, vagy más írásokat olvasó gyerekek el sem tudják már képzelni, hogy milyen lehetett a világítás, számítógép és írásvetítő nélküli tanterem, a keménykalapos, csokornyakkendős, sétapálcás tanító. A skanzen tanyai iskolájában, az 1920-as évek korhű berendezési tárgyai között zajló foglalkozás valóságos élményt nyújt minden gyermek számára, megismerhetik azon idők tanítási módszereit, amikor a fegyelmezés fő eszköze a nádpálca, a jó tanulók jutalma pedig alma és dió volt.

A **nomád népek élete** egy 50 perces szabadtéri foglalkozás a Nomád Park területén. A **„Jurta, kengyel, kemence...”** elnevezésű foglalkozás keretében bemutatják a Nomád Parkot. A körülbelül egy órás túrán a tanulók bejárhatják a Nomád Parkot, ahol jurtaiba, földházba, boronaházakba léphetnek be, s akár 1000 évet is utazhatnak az időben. Közben rövid előadásokat hallhatnak a látottakról; a jurta használatáról, a nomád népek téli szállásairól, őshonos állatokról, vagy éppen az áldozóhelyekről. A **„Zabla, tegez, szablya...”** elnevezésűben a lóval és „honfoglaló” gazdájával ismerkedhetnek meg a diákok a hagyományőrző közreműködővel tartott bemutató során, hogy milyen sajtások teszik alkalmassá a lovat arra, hogy az ember irányítsa, és élete során akár több ezer kilométert eltöltsön a hátán. Megtudhatják mi a helyzet a nyereg alatt puhított hússal, hogy visszacsaphat-e a visszacsapó íj, hogy van-e különbség a szablya és a kard között és, hogy mi is volt a tarsolyokban akkoriban.

„Szer monostora és kora” egy 50 perces foglalkozás Szer mezőváros és monostora történetéről, a régész munkájáról. A középkori latin írásbeliség őrizte meg számunkra, hogy mi történt a honfoglalás idején. Krónikaíróink lejegyezték mindazt, ami szájhagyomány útján fennmaradt az emlékezetekben. P-nek mondott mester (Anonymus) sorainak köszönhető, hogy ma Ópusztaszer történelmünk, múltunk egyik fontos helyszíne. Boldogemlékű Béla királyunk jegyzője ezt írja a *Gesta Hungarorum* c. művében: „Azt a helyet, ahol mindezt elrendezték, a magyarok a maguk nyelvén Szerinek nevezték el, mert ott ejtették meg a szerét az ország egész dolgának.” A szeri monostor egykoron az Alföld legnagyobb szerzetesi intézménye volt,

körülötte pedig virágzó mezőváros alakult ki. A bencés monostor bazilikáját már feltárták a régészek, a hozzá tartozó gazdasági udvar és egyéb melléképületek feltérképezése még napjainkban is folyik. A foglalkozás keretében bepillanthatnak a régész munkájába, az itt feltárt leletanyagokon keresztül a bencés monostor életébe, valamint Szer mezőváros mindennapjait ismerhetik meg.

Árpád népe, a Csongrád megye 10. századi leletanyagának legjavát bemutató új régészeti kiállításra épülő 50 perces foglalkozás, melynek keretében árnyalják a Feszty-körkép romantikus felfogású magyarság-képét, azaz, hogy hogyan néztek ki valójában a honfoglaló magyarok, milyen fegyvereket, eszközöket használtak és, hogy milyen mesterségek tudásanyagát őrizték. **"Aranyforint, ezüstdénár"** című foglalkozás a középkori Magyar Királyság pénzverésének és pénzforgalmának történetébe enged bepillantást, hogy hogyan állították elő az érmekeket, milyen pénzek voltak forgalomban a 13. századi Magyarországon és mit jelentenek a különböző pénzek feliratai.

„Hej halászok, halászok...” egy halászati eszközbemutató a tóparton. A 19. századi folyószabályozások előtt az Alföld kétharmada legalább időszakosan vízjárta terület volt. A foglalkozás során a mára már nagyrészt eltűnt tiszai halászat eszközeit és módszereit mutatják be. Megismerkedhetnek az őshonos halfajtákkal, a bátrabbak felszedhetik a varsát, illetve kipróbálhatják a dobóhálót is. Azt is megtudhatják, hogy tapogatni nem csupán a sötétben lehet.

„Paprika Jancsi" (Szezonális foglalkozás, szeptember-október!). A foglalkozás keretében ki lehet próbálni néhány jellegzetes munkafolyamatot, a paprikafűzést, a paprikatorést, így beindul a lábbal működtetett mozsár, a „külü" is. A dolgozó gyerekek általuk készített paprikafűzéssel vagy némi tört paprikával térhetnek haza.

„Süssünk, süssünk valamit...” Itt megtudhatják a nagy titkot, hogy hogyan készítették dédanyáink a kenyeret, a lángost, a pogácsát. A foglalkozáson megismerkedhetnek a kemence típusaival, a kemence működésével, használatával. A bátor vállalkozók a gyakorlatban is kipróbálhatják az egyes munkafolyamatokat: lisztszitálás, dagasztás, kemence befűtése, sütés és természetesen a kész alkotások elfogyasztása.

„Mindentjáró” malmocskák Különleges szerkezetüket, működésüket „testközelből” mutatja be a foglalkozás, amelyben a „lisztesmolnárok” életébe is bepillanthatnak az érdeklődők. A forgó mozgást követve végigmehetnek a malom négy szintjén, s megnézhetik, hogyan készíti a szél a lisztet. Meglátogathatják a „kistestvéreket”; a széldarálókat is, amelyeket a foglalkozás résztvevői belülről is láthatnak. A lóhajtású paprikaőrlő szerkezet mellett ki lehet próbálni egy kézi malmot, s mindenki megállapíthatja, hogy az ujjunkkal azért lényegesen könnyebb malmozni.

„Dédapáink nyomában...” A múzeumok néprajzi gyűjteményeiben számtalan tárgy található, ezek azonban nem vehetők kézbe, nem próbálhatók ki. A foglalkozás ezekből – az egykor hétköznapi, ma már különleges tárgyakból – mutat be jó néhányat, úgy, hogy nem csak nézni, de megfogni, és használni is lehet minden egyes darabot. Kipróbálhatják, hogyan őröl a kézi-malom, hogyan működik egy morzsolószerk, de az is kiderül, hogy a kukát régen nem a szemét tárolására használták.

„Fű virít, lomb susog...” 50 perces természetrajz óra. A Pusztaszeri Tájvédelmi Körzethez tartozó Emlékpark maga is védett terület, rendkívül gazdag növény- és állatfajokban, természeti látnivalókban. Megcsodálhatják a résztvevők, ahogy a fecskék, gyurgyalagok egymással versengve cikáznak. Megleshetik a mocsári teknőcök napfürdőjét, vagy éppen megfigyelhetjük a molnárkák „korcsolyázását” a tavon, kicsalogathatják a mezei tücsköt a lakhelyéről. A sok-sok apró megfigyelés mellett a gyerekek egyre szorosabb barátságba kerülhetnek a természettel. Egy lépéssel közelebb kerülhetnek a természet összefüggéseinek megismeréséhez, megértéséhez.

A **Kézműves foglalkozások** 50 perces időtartamúak, ahol mesteremberek segítségével, a gyakorlatban ismerhetik meg a régmúlt idők iparosainak tudományát, valamint a ma is élő népi kismesterségeket. Mindig elkészül valami: egy apró ékszer, tárgy, játék, hangszer. Természetesen saját keze munkáját mindenki elviheti emlékébe. Lehet választani a korongozás, a kerámiaöntés, -díszítés, az agyagozás, a bőrművesség, a papírmerítés, a nádsípkészítés, a nemezelés, a textilhímzés, a bábkészítés, a kosár- és gyékényfonás, valamint a fafaragás közül.

A 10-16 éves nyitott, érdeklődő gyerekek számára a *Szeri tábor-toborzó* indít táborokat, többek közt Nomád-, Történelmi-, Színjátzó- és Idegen nyelvi történelmi tábort, melyek játékos formában nyújtanak gazdag ismeretanyagot a néprajz, a történelem, a természetismeret, a zene, a tánc és a színjátás területén egyaránt.

Programok, különlegességek: Feszty-körkép, lovasbemutató, íjászat, nemezelés, lovas kocsis kirándulás a mindszentí strandra, rovásháború és éjszakai akadályverseny.

Nemzetközi Tánc tábor: Bulgária, Csehország, Románia, Spanyolország, Törökország és Magyarország fiataljai gyűlnek össze, hogy egy hét alatt megismerjék egymás táncait, népszokásait és bemutassák azokat a Nemzetközi Néptánc Találkozó alkalmával.

Dél-alföldi népzenei tábor: A táborozók Dél-alföldi népzeneét tanulhatnak, kezdő és haladó szinteken. Az emlékpark skanzenje által bemutatott tárgyi világ segítségével a népzenei oktatást a tájra egykor jellemző életmód, tárgykultúra gyakorlatias bemutatásával, előadásokkal, játékokkal, tánccal, kézműves foglalkozásokkal egészítjük ki.

7.6.3. Gasztronómia- és bor turizmus

A *Kemencés Csárda* hagyományos ízvilággal, számos kemencés finomsággal valamint tájjellegű borokkal várja az odaérkező vendégeket Ópusztaszer központjában. Vendégeknek a Dél-alföld gazdag ízvilágából kínálnak kóstolót: magyaros ételeket, bográcsos finomságokat és kemencés sülteket. A hagyományos egytálételek különleges zamatát a világhírű szegedi paprika adja. Jólesik hozzá a vidék könnyű bora, a gyöngyöző Kövidinka.

A *Szeri Csárda* az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark közvetlen szomszédságában található, a bejáratától 200 méterre. Az étterem, átmenetileg nem üzemel.

A **Vince-napi vesszővágás** nevét, Szent Vince vértanúról kapta, aki a borászok védőszentje. Ünnepe a naptár szerint január 22.-re esik, hagyományosan az ehhez legközelebb eső szombaton kerül megrendezésre az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban.

Az **Anjou-napok**, „**Fejedelmek étke, étkek Fejedelme**”, egy-két napos gasztronómiai fesztivál júliusban, ahol a lovagi játékok izgalmi közben a megfáradt vendégek fák árnyékán megpihenhet, és ínycsiklandó falatok kóstolhatnak.

A **Hagymanapon** minden év szeptemberében a Makói házánál bepillanthatnak a hagymások életébe, kipróbálhatják a hagymapucolást, fokhagymafűzér készítését, de az ínycsegek hagymás ételeket is kóstolhatnak. Mindezek mellett megtudhatják, milyen hiedelmek és népi gyógymódok kötődtek a hagymához. Természetesen nem hiányzik a Dél-alföldi muzsikaszó sem.

Minden év szeptemberében részesei lehetnek az érdeklődők a **Borszűrő Szent Mihály; Szüret, iparosok napja** elnevezésű rendezvénynek. A vendégeket a szegedi tanya udvarára várják, ahol a préselés munkafolyamatába lehet bekapcsolódni, megkóstolva a szőlőt és a mustot. A szüretelők szórakoztatásáról, a vidám muzsikáról és az étkekről a gazda gondoskodik. Mihály napján volt egykor a híres szegedi őszi vásár is. Az Iparosok napja ezt a hangulatot idézi fel a skanzenben, ahol mesteremberek, kézművesek mutatják be tudományukat, árulják portékájukat.

Az októberi **Paprikanapon**, az egykori paprikatermesztők, paprikakofák világa elevenedik meg a szegedi tanya udvarán. A látogatók bekapcsolódhatnak néhány jellegzetes munkafolyamatba (paprikafűzés, paprikatörés) és az általuk készített paprika-fűzért, illetve tört paprikát haza is vihetik. A háziasszonyok akár vásárolhatnak is a különleges minőségű szegedi édesnemes porból. Mindezek mellett néhány paprikás étel készítését is bemutatják.

A **Borfújtó Szent Márton Nap**, az utóbbi időkben egyre népszerűbb ez a lúdhoz és az újborhoz kötődő ünnep. Ínycsiklandó falatokkal, vidám együttléttel búcsúzhatnak az ősztől azok, akik részt vesznek a skanzen Márton-napi vigasságában. A rendezvény keretében a Szent Vince Borrend

átadja a „Csongrád megye Év Borásza”- díjat az arra legméltóbbnak. Az érdeklődők finomabbnál finomabb borokat is kóstolgathatnak ezen a napon.

7.6.4. Falusi- és agroturizmus

A Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény (skanzen): A XVIII. században indult meg a török időkben elnéptelenedett, és legeltetéssel hasznosított puszták betelepülése. Előbb ideiglenesen lakott szállások, majd tanyák épültek a város környéki pusztákon. A mezővárosi-tanyai megoszlás indokolta, hogy e kétfajta életvitel, paraszti kultúra változatait mutassa be az ópusztaszeri Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény, kiegészítve a köz- és a közösségi élet tipikus helyszíneivel. Például a Tanyai iskola, a Szegedi tanya, a Széldarálók, a Szentesi tanya, az Olvasókör, a Csongrádi halász háza, az Iparos műhelyek, a Kocsigyűjtemény, a Makói porta, a Napsugaras ház, a Szatócsbolt és Pékműhely, a Községháza, a Szentesi malom, a Mezőgazdasági gépgyűjtemény, a Vasútállomás, az Erdészház. Itt minden érdeklődő megismerheti az akkori életet és be is kapcsolódhat a mindennapi munkába. Kipróbálhatja milyen is volt abban az időben az élet.

A *Szeri Kemping*, az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark közvetlen szomszédságában, a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet területén, kialakított sátor- és lakókocsihellyel, faházakkal, apartmanokkal, kellemes, barátságos környezetben, árnyas fák alatt várja pihenni és kikapcsolódni vágyó vendégeit.

A *Platán Vendégház*, 3-4 ágyas szobákkal, külön tusolóval és wc-vel, konyhával, bográcsozási és szalonnasütési lehetőséggel, valamint ingyenes parkolással rendelkezik.

A *Mózes Vendégház* (4 napraforgós), három pótágyazható szobával rendelkezik. Számos szabadtéri tevékenységgel szolgál, mint például sütés-főzés, valamint különböző sportolási lehetőségek (kerékpár, foci, tollaslabda, lengő teke, lánbtenisz, röplabda, játszótér). Lehetőség van kerti partik, érrettségi találkozók és konferenciák lebonyolítására teremmel, illetve a sóbarlang ingyenes használatára.

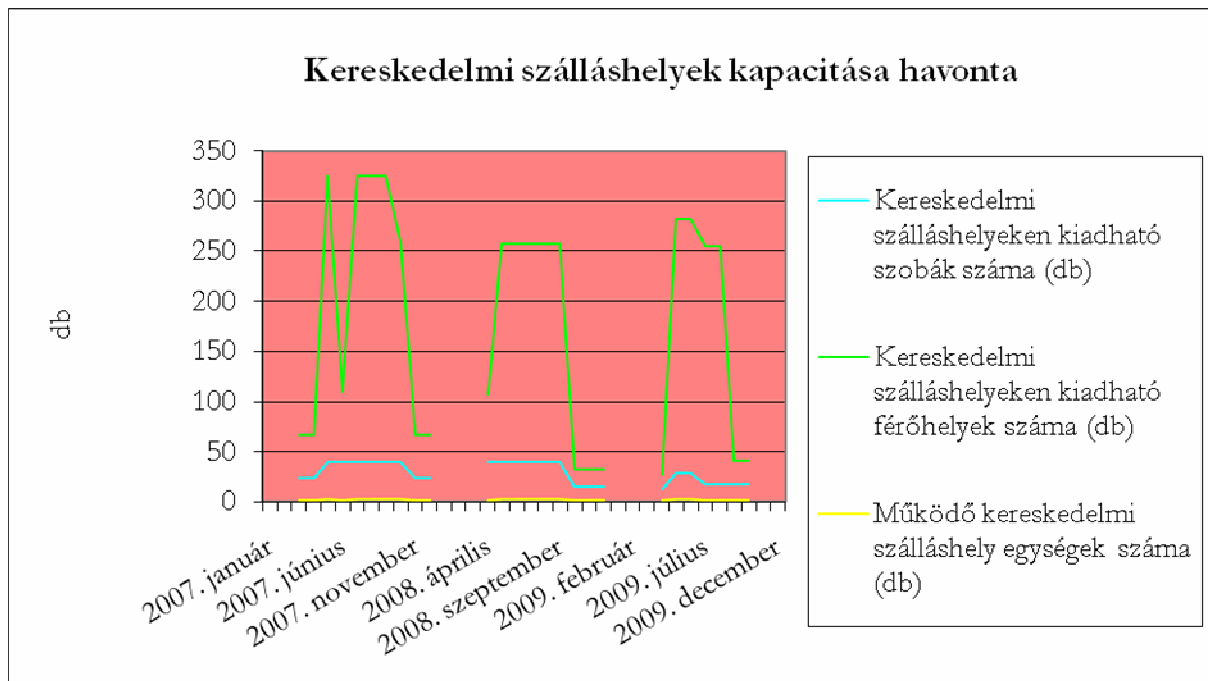
Az *Erdői Vendégház* napjainkra 24 szobára bővült, amely akár 70 fő elhelyezésére is alkalmas. Szaunával, jacuzzival, fűtött medencével és konferencia teremmel várja a pihenni vágyókat.

A *Szeri Katolikus Ifjúsági Szálló*, 48 fő részére biztosít kulturált szállás- és tisztálkodási lehetőséget. Biztonságos parkolás (akár autóbussznak is) zárt helyen. Az udvaron, árnyékos helyen sátorozási lehetőség, zuhanyhasználat. A fűvesített kerthelyiségben (bográcsozás, szalonnasütés, szabadidős tevékenységek, csoportos foglalkozások), csendes, békés környezet, nyújt lehetőséget a pihenéshez.

Az Ópusztaszeri Ménes és Jurtaszállás, 120 hektáros legelő-ligetes erdőszélén, a tópart mentén került kialakításra. A jurta szállás kazak és mongol jurtákkal, hideg- melegvízes zuhanyzók, közösségi tűzrakó hely bográcsozási, roston sütési lehetőség vár minden kedves vendéget.

A Széchenyi Tanya 4-8 személy fogadására alkalmas. 2 kétágyas és 4 egyágyas szobával, sátorozási-, bográcsozási-, kirándulási- és sportolási lehetőséggel várja a csendre, nyugalomra vágyókat.

2. diagram

Forrás: KSH

A kereskedelmi szálláshelyeken kiadható szobák száma csökkent 2007-ről 2009-re. Május és szeptember között magasabb a kiadható szobák száma. Ezekben a hónapokban 2007.-ben és 2008.-ban is 40 db volt a kiadható szobák száma. Ez a szám azonban 2009 májusában és júniusában már csak 29 db, július és október között pedig csak 17 db volt.

2. táblázat

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma									
Időszak	Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Vendégéjszákák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Belföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Külföldi vendégéjszákák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Belföldi vendégéjszákák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	Belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)
2007.	4 313	7 523	1,7						
2008.	3 111	5.495	1,8	125	2 986	280	5 215	2,2	1,7
2009.	1 178	1.551	1,3	113	1 065	144	1 407	1,3	1,3
2010. jan.-ápr.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Kereskedelmi szálláshelyek bevételei									
Időszak	Kereskedelmi szálláshelyek belföldi bruttó szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek egyéb szolgáltatásokból és reggeliből származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	Egy vendégre jutó bruttó szállásdíj (Ft)	Egy vendégre jutó bruttó szállásdíj (Ft)	1 szoba 1 működési napjára jutó szállásdíj (REVPAR) (Ft)	Egy szoba átlagára (Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó külföldi szállásdíj árbevétele (1000 Ft)
2007.	34 376	0	518	8 297	4 757	3 289	10 491	35 786	1 410
2008.	21 544	0	0	7 305	4 136	2 640	7 831	22 726	1 182
2009.	4 651	0	25	4 189	3 182	1 169	4 896	4 935	284
2010.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Kereskedelmi szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága									
Időszak	Szobakapacitás-kihasználtság (%)	Férőhelykapacitás-kihasználtság (%)							
2007.	31,4	12,2							
2008.	33,7	12,1							
2009.	23,9	4,3							
2010.	n.a.	n.a.							

Forrás: KSH

A vendégek száma jelentősen visszaesett a kereskedelmi szálláshelyeken. 4313 főről 1178 főre változott, ami 27% csökkenést jelent 2007.-ről 2009.-re. Ez valószínűleg annak is köszönhető, hogy a település fő vonzerejének, az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparknak a látogatottsága is csökkent, valamint főként egy napra érkeznek a látogatók, és így nem vesznek igénybe kereskedelmi szálláshelyet. Csongrád megyében (2.1. Melléklet) lévő vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken 158566 fő volt 2009.-ben. Ennek még az 1%-át sem teszi ki a településen jegyzett vendégek száma, azaz az 1178 fő. A megyében lévő külföldi vendégek száma szintén ebben az évben 48081 fő, amiből csupán 113 fő vette Ópusztaszeren igénybe a kereskedelmi szálláshelyeket. A vendégek átlagos tartózkodási ideje 2007.-ben 1,7 éjszaka, míg 2009.-ben 1,3 éjszaka volt. Ez csupán a fele az országos átlagnak (2.2. Melléklet), azaz a 2,6 éjszakának.

A vendégforgalom csökkenéséből adódik és a táblázatban is jól megfigyelhető, hogy a kereskedelmi szálláshelyek belföldi bruttó szállásdíj árbevételei is csökkentek az elmúlt években.

A szobakapacitás-kihasználtság 33,7%-ról 23,9%-ra esett vissza 2008.-ról 2009.-re. Szintén az előbb említett évekhez viszonyítva a férőhelykapacitás-kihasználtság 7,8%-kal lett alacsonyabb. A szobakapacitás-kihasználtsága Ópusztaszernek 2007.-ben 31,4%, azaz még magasabb volt, mint Csongrád megyének, melynek ekkor 30,3% volt.

8. Pusztaszer

8.1. Földrajzi fekvése, természeti adottságok

Szegedtől 40 km-re, Kistelektől 10 km-re található. A szomszédos települések: Ópusztaszer, Baks, Tömörkény, Pálmonostora, Csengele és Kistelek. A homokos talajon szőlőt és akácot telepítettek a homok megfékezésére.

Pusztaszer területének negyede védett természeti terület, mely három önálló egységből áll: Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet, melynek része a Büdös-szék, egyike a kevés eredeti állapotban maradt szikes tavaknak; Pusztaszeri Fülöpszék Természetvédelmi Terület a szikes tavak növény és állatvilágát őrzi, Pusztaszeri Hétvezér Emlékmű, mely a hely történelmi szerepnek állít emléket.

8.2. Története

Története a honfoglalásig nyúlik vissza. Árpád vezér s vitéz harcosai a diadalmas alpári csata után megpihenni a Körtvély-tó és a Gyümölcsény erdő mellé mentek. Béla király névtelen jegyzője szerint 34 napig maradtak és rendezték, szerét ejtették az ország dolgának. Ezt a helyet az ősmagyarok Szernek nevezték. Mielőtt „Szer” pusztájáról a nemzetgyűlés szétoszlott volna, a

honfoglalás emlékét megörökíteni kívánták a vezérek. A monda szerint: Örök emlékül a 7 vezér 7 halmot épített. Ezek most is állnak Pusztaszer és Ópusztaszer területén: Árpádhalom, Sáregyházihalom, Szárnyékhalom, Vesszőshalom, Kártyáshalom, Császárnéhalma, Lukashalom. Valójában ezek bronzkori kurgánok.

A terület, mely volt Szer-Szerváros sok küzdelmet élt meg. Elpusztították a tatárok, a törökök, a tűz martaléka lett, de a sors különössége miatt mindig újjá éledt. 1640 óta Pusztaszer a neve. A XVIII. Század elején a 25 holdas település 4 részre szakadt: Felső-Pusztaszer (a mai Pusztaszer), Alsó-Pusztaszer (a mai Ópusztaszer), Kis-Pusztaszer, Pusztaszeri rétság. A területnek több gazdája volt Ond vezértől a szeri Pósa családon át az Őrgróf Pallavicini családig. A Palacini gróf és felesége, Zichy Leopoldina 1803-ban 50.000 Ft-ért megvásárolta a négy részből álló Pusztaszert. Kecskemét városa azonban pert indított a gróf ellen, melyet meg is nyert. Az oklevelek tanúsága bizonyítja, hogy 1828-ban Kecskemét 93.062 Ft-ért megvásárolta a 8000 holdnyi területet. Ezután a gróf az ő területének Sövényháza nevet adományozta. Kecskemét pedig közigazgatásilag ellátta azokat a feladatokat, melyek területtel kapcsolatban adódtak.

1882. október 10.-én a városi közgyűlés kimondta, hogy a pusztaszeri részt közigazgatásilag a szomszédos község, Kistelek látja el. A városi közgyűlés 1900. október 25.-én kelt határozata alapján megkezdte a terület szétosztását: 1903-1934-ig 5223 hold, 270 négyszögöl területet oszt magánkézbe. Amíg Kecskemét gondozta a területet, fejlesztette is azt. Szolgálati lakásokat építtetett a pusztaszeri bírónak, a szülésznőnek valamint iskolákat és zöldkeresztes házat.

1934. január 1.-én lett önálló település. Jelenlegi területe 48,93 km².

8.3. Népeség

Lakosainak száma 1520 fő, a népsűrűség 31 fő/km².

8.4. Közlekedés

A falu az E75-ös nemzetközi főútvonaltól északra 3 km-re található, ahová szilárd burkolatú út vezet. Északi irányba Tömörkény – Csanytelek - Csongrád felé vezet kiépült út. Pusztaszert és Ópusztaszert szintén szilárd burkolatú út köti össze (ez volt a középkori budai országút). Vasútvonal nem érinti a települést. Autóbuszjáratok Kistelek-Szeged illetve Kiskunfélegyháza irányában indulnak rendszeresen.

8.5. Vallás

Pusztaszerezen a római katolikus vallás jelenik meg, mivel templommal nem rendelkezik, így a hívők imaházba járnak.

8.6. Turizmus

8.6.1. Aktív- és ökoturizmus

Pusztaszer számos látnivalót kínál a változatos növény- és állatvilágával. A település közigazgatási területének, mintegy negyede védett természeti terület, mely három önálló egységből áll:

1. Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet
2. Pusztaszeri Fülöpszék Természetvédelmi Terület
3. Pusztaszeri Hétvezér Emlékmű Természetvédelmi Terület.

Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet (madárrezervátum) a szegedi Fehér-tótól Csongrádig húzódó védett terület, melynek összterülete 22,325 ha, ennek közel 8%-a tartozik Pusztaszerhez. Páratlan és egyre szaporodó madárvilággal rendelkező rezervátum fokozottan védett területei (pl.:Büdöszék) csak előre bejelentkezve, kíséreléssel látogathatóak. Az *Arborétum* a Dél-alföldön egyedülálló értékekkel bír, a falu északnyugati oldalán található 6 hektáros területen. Területén számtalan, az Alföldön ritka növényfaj található. Szabadon látogatható, kellemes időtöltésre, kikapcsolódásra ad lehetőséget.

Pusztaszeri Fülöpszék Természetvédelmi Terület, a XX. század második felében történő belvízrendezés káros hatásait viseli magán, medre elnövényesedett. Mindezek mellett a szikes tavakra jellemző növény- és állatvilág ma is megtalálható.

A *Hétvezér emlékmű* a falu észak-nyugati részén található, az Árpád halmon található obeliszket a Millenniumra építették a Kecskeméti Diákszövetség aktivistái. Az oszlop négy oldalán a hét vezér portréit ábrázoló pajzsok láthatók, csúcsát turulmadár díszíti. Az Árpád-halom és környéke természetvédelmi terület, szabadon látogatható.

A község területén három kunhalom található, a „Kovácsné halom”, a „Kártyás halom” és a „Gömöri domb” vagy „Sárhegyi Halom”.

A vadászni vágyók az Ópusztaszeri Vízügyi Vadásztársaság által nyújtott szolgáltatásokat vehetik igénybe.

Minden évben megrendezésre kerül a Pusztaszeri Lovasnap, a „Szittyá” Motoros Találkozó és az Országos Természetfilm Fesztivál. A **Pusztaszeri lovas napon** a látogatók lovas bemutatókat láthatnak. A rendezvény elmaradhatatlan része a fogatok díjhajtása. A **„Szittyá” Motoros Találkozón** hagyományőrző program keretében különleges vetélkedőn mérhetik össze tudásukat a vasparipán érkező „szittyá” lovasok leszármazottai.

Motoros íjászat, motoros dárdázás, bálahúzás színesíti a koncerttel záródó napot. Az **Országos Természetfilm Fesztivál** ideje alatt hazai és határon túli magyar természetfilmek egy kétnapos vetítéssorozat keretében mutathatják be természet- és környezetvédelemmel foglalkozó alkotásaikat a zsűrinek és a nagyszámú érdeklődő közönségnek. Kísérő rendezvényként kilátogathatnak a vendégek a fokozottan védett Büdösszék-tóhoz, lovas kocsis kirándulás keretében, a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság által biztosított szakmai vezetéssel.

8.6.2. Ifjúsági turizmus

A Büdös-szék természetvédelmi terület körzetét jól ismerő szakemberek vezetésével táborok indulnak. Kis létszámú csoportok ismerhetik meg a táj csodálatos madárvilágát. Elszállásolás a helyben található nyári szállásokon biztosított.

8.6.3. Gasztronómia, bor turizmus

A *Talléros vendéglő* egy korszerűen kialakított vendéglő, a falu központjában. Hétköznapokon étkezési lehetőséget is biztosítanak.

A településen a házas tájjellegű ételek jelennek meg, mint például a kemencében sült csülök, a disznótoros, a töltött káposzta, a birkapörkölt, a marhapörkölt bográcsban stb. A vendégek

eredeti falusi disznóvágáson, valamint igény szerint részt vehetnek szőlő vagy meggyeszüreten, egy borkóstoló keretében megízlelhetik finom tájjellegű saját készítésű borokat a pincében.

8.6.4. Falusi- és agroturizmus

A *Pipacs tanya* részt vesz az agroturizmusba, amely a Dél-alföld legnagyobb összefüggő tájvédelmi terület peremén, a pusztában található, egy kis tanyán az akácerdő közepén, csendes erdei környezetben, az Árpádhalom közelében. A tanya tulajdonosa biogazdálkodást folytat. A szálláshelyek különálló tanyaépületben találhatóak, kétágyas szobákkal, 6-8 fő számára. Kívánság szerint teljes vagy félpanziós ellátást nyújt. Ez egy olyan bio tanya, ahol nagy és kicsi, vad- és háziállatok egymás mellett és egymásból élnek.

A *Természetfotós tanya* a neves természetfotós, Máté Bence tanyája, természetfotósok számára kialakítva, páratlan természeti környezetben. A tanya közelében több kiépített fotós les szolgálja a vendégek igényeit.

A *Németh tanya* a falu belterületéhez közel található. A teljesen felújított tanyában, 4-6 fő számára kialakított szálláshellyel és étkezési lehetőséggel fogadják a vendégeket. Alkalmas, kisebb csoportok számára céges-, baráti összejövetelek megtartására. Borkóstolási lehetőség van a tanyán készített szőlő és meggy borokból.

Ha úgy tartja kedve, szépen feldíszített lovas hintóval járhatja be Pusztaszert és a környező vidéket. A fogatos, kiváló ismerője a vidéknek, sok történettel, információval szolgál az úton.

A falusi szálláshelyeken kívül még az **Örökzöld Panzió** és a **Zichy Galéria Alkotóház Turistaszállás** várja az idelátogatókat. Az Alkotóház 1986 óta, Pusztaszert legrégebbi épületében, a volt pusztabíró házban működik. A művészek alkotótevékenysége mellett, színes programok szervezésével és turisztikai szálláshely biztosításával szolgálja a falu kulturális életét. Általában művészek lakják, de egyeztetett időpontokban bárki számára kibérelhető.

9. SWOT analízis

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> • A kistérség a Dél-alföldi régió központi helyén található • Könnyű megközelíthetőség (kerékpárút, autópálya, vasút-, főútvonat) • Az éghajlat kedvez a turizmusnak (magas a napsütéses órák száma) • Jelentős természeti értékek • Jelentős és kiaknázatlan termálfvíz-kincs • Viszonylag csekély környezetszennyezés • A közterületek tisztasága • Jelentős építészeti értékek és műemlékek • Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark turisztikai attrakciói • Fejlett, nagy múltú kertészeti kultúra • Helyi média megléte • Rendezvényturizmus megléte és fejlesztése • Falusi turizmusnak kedvező település szerkezet (tanyás) • Testvérvárosi kapcsolatok megléte • Turinform irodák (Kistelek, Ópusztaszer) működése • Helytörténelmi gyűjtemény (Múzeum) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nincs egységes arculat • Kevés a kereskedelmi és a minősített falusi szálláshely • Vendéglátó- és szórakozó helyek hiánya, a meglévők gyengesége • Nincs együttműködés az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark és térség között • Alacsony a vendégek átlagos tartózkodási ideje • Turisztikai szakképzés hiánya, alacsony a szakemberek száma • A lakosság körében csökkenő érdeklődés a helyi hagyományok iránt; a helyi identitástudat kis mértékű • A lakosság turisztikai érdektelensége • A tanyasi infrastruktúra hiányos • Vállalkozói aktivitás kicsi, vállalkozói merészség gyenge • Turisztikai csomagok összeállításának hiánya • Kevés és nem összehangolt a marketing • Turisztikai marketing kommunikáció hiánya • A térség szennyvízhálózata nem kielégítő • Kevés vállalkozói tőke áll rendelkezésre • Kedvezményes kártyák hiánya • Kistérségi gondolkodásmód hiánya

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> • Egységes arculat megteremtése • Kerékpárút hálózat kiépítése • Termásvíz szélesebb körű kihasználása • Biogazdaságok kiépítése • Korszerű marketing szemlélet • Önkormányzatok, lakosság együttműködése • Kerékpárkölcsonzés • Határon átnyúló együttműködési pályázatok, kapcsolatok • Falusi vendéglátás bővítése • Szakemberképzés • Önkormányzat által működtetett Nonprofit Kft. • Kulturális és wellness programok összefogása • Sajátságos tömegközlekedési rendszer kiépítése • Meglévő rendezvények kistérségi, regionális, országos szintre emelése • Műsorszórás kistérségi szinten történjen • Szomszédos kistérségekkel való összefogás (Kiskunmajsa, Mórahalom) • Konferenciaturizmus kiépítése • Növekvő érdeklődés nemzetközi és hazai szinten is a gyógy-, wellness és fitness turizmus iránt • Medical turizmus • Testvérvárosi kapcsolatok turisztikai szempontból való erősítése • Tourinform irodák szélesebb körű kihasználása (üdülési csekk, értékesítés, koncertjegy) • Kedvezményes kártya kiadása • Turista-, sétaútvonalak kijelölése 	<ul style="list-style-type: none"> • Tőkehiány • Szeged közelsége • A nemzetközi turizmus célállomásai között tovább növekszik a verseny • Fő nyaralási helyszín a Balaton, a vízpart és a Főváros • Elmaradó kerékpárút építés • Térségen belüli tömegközlekedés befolyásolására nincs lehetőség • Nincs megfelelő marketing csatorna • Szennyvízhálózat nem megoldott • Határmenti szomszédos országok turisztikai vonzerejének fejlődése

10. Összegzés

A Kisteleki kistérség vonzerői tekintetében, országos viszonylatban nem a legkedvezőbb helyet foglalja el, azonban itt is számos látnivaló várja az érdeklődőket. Fejlődését kedvező fekvése valamint fejlett infrastruktúrája alapozza meg.

A kistérség legmeghatározóbb turisztikai eleme az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark. 2009-ben elkészült a Kisteletet Ópusztaszerrel összekötő kerékpárút, 2010-ben kezdődik el és várhatóan 2011-ben készül el a Kisteletet Balástyával összekötő kerékpárút. A Kistelet Környéki Települések Többcélú Társulása elkészítette a Kisteletet-Pusztaszer kerékpárút építési engedélyes terveit, mely megvalósítása érdekében Európai Unió forrásra vár. A Kistelet központú, sugaras szerkezetű kerékpárút-hálózat még kiaknázatlan lehetőséget biztosít az aktív turizmus kedvelőinek.

A Kisteleten kialakított termálfürdő továbbfejlesztése Kistelet Város Önkormányzatának rövidtávú célkitűzései között szerepel, mely várhatóan 2011-2012-ben kerül megvalósításra a gyógy- és termáلتurizmus fejlesztése érdekében.

A Kisteleki kistérségben a szálláshelyek tekintetében széles körű a kínálat, a magánszálláshelyektől a szállodáig változatos férőhelyek állnak rendelkezésre.

Jelentős természeti adottságokkal rendelkezik, mely szintén alapja lehet különböző turisztikai programcsomagoknak.

Összességében elmondható, hogy a Kisteleki kistérség turisztikai szempontból számos, részben még kiaknázatlan lehetőséggel rendelkezik. A lehetőségek kiaknázását segítené egy turisztikai desztinációs menedzsment szervezet kialakítása, mely létrehozására történt kezdeményezés a kistérség szereplőivel.

Mellékletek

1. Rendezvény naptár

1.1. Baks

Állandó rendezvények:

- ***Citerás-Találkozó***

Május második hétvégéje

Citerazenekarok és dalkörök zenei találkozója, melyre a környező településekről, és városokból érkeznek a dalos kedvű, népzénet kedvelő csoportok. Általában 10-11 együttes mutatkozik be ezen a napon. Főképpen Dél-alföldi és tiszai népdalok, nóták, hallhatók az előadásokban.

- ***Bográcsos Főzőfesztivál***

Május 1.

Gasztronómiai esemény. Pörkölt és halétel és egyéb kategóriákban nevezhetnek a csapatok.

A vendégek megkóstolhatják a Dél-alföld jellegzetes birka és marhapörköltjét. Az étkeket zsűri értékeli. Egész nap sportesemények és kulturális programok szórakoztatják a vendégeket.

- ***Falunapok***

Augusztus első hétvégéje

A község önállóvá válásának évfordulójához kötődik a falunap, mely során kulturális programokkal, különböző szórakozási lehetőségekkel várják az érdeklődőket ezen a két napon. A közönség szórakoztatásáról, helyi csoportok, meghívott fellépők, légvárak, forgók, gondoskodnak még, és természetesen az ingyenceknek is bőséges az ételkínálat.

1.2. Balástya

- ***Falufarsang***

Minden év februárjában, a művelődési házban a falufarsangot tartanak, farsangi jelmezfelvonulással, és zenés mulatsággal búcsúztatják a telet.

Helyszín: művelődési ház

- ***Majális***

Május 1-jén reggel a rezesbanda zenéjére ébrednek a balástyaiak. A nap folyamán civil szervezetek sport- és főzőversenyeken mérik össze tudásukat. A szervezők családi programokra, kulturális műsorokra, kézműves foglalkozásokra várják az érdeklődőket.

Helyszín: sportcsarnok melletti tér

- ***Nyárnyitó tárlat***

Június elején a rajz szakkör és a kézműves kör legszebb munkáiból nyílik kiállítás.

Helyszín: Tanoda

- ***Balástyai Búcsú***

Június második hétvége

A község védőszentje, Páduai Szent Antal tiszteletére, az Antal napot követő vasárnap a templomban misét tartanak, majd térzene szól a Tanoda előtt. A polgármester köszöntője után népi táncosok fellépésével folytatódik az ünnep. Az önkormányzat vendéglátással, kemencében sült kaláccsal, üdítővel, kávéval fogadja a lakosságot. Egésznap szórakoztató, szabadidős, kulturális programok várják a látogatókat. Este tűzijátékkal zárják a napot.

Helyszín: a római katolikus templom, és a Vadásztanya Vendéglő környéke

- ***Zöldség-, Virágfesztivál és Lovasnapok***

Október első hétvége

2000-ben tartották a termelők széleskörű összefogásával az első Balástyai Zöldség-, és Virágfesztivált, ami a térség jelentős rendezvénye. Minden évben zöldség és virág kiállítás mellett, lovasprogramokon is részt vehetnek a látogatók. Fogatosok felvonulása, díjugrató verseny, bemutatók, kulturális programok, művészeti tárlat emeli az ünnep színvonalát.

Helyszín: sportcsarnok melletti tér

- ***Böllérnap***

November első hétvége

1999 óta évente rendezett Böllérnap célja a disznóvágás, a kolbászkészítés hagyományának őrzése, a vidéki konyhaművészet bemutatása, a gasztronómiai kultúra fejlesztése. A program első napja disznósírató versek felolvasásával kezdődik, majd tábortűzzel egybekötött szalonnasütéssel zárul. Másnap kora reggeltől sertés-, marha-, juhvágás következik, és közben a húsipari cégek kiállításán termékeik vásárlására van lehetőség. Továbbá népművészeti vásárral, valamint magyar

borok, és pálinkák kóstolójával várják az érdeklődőket. Főzőverseny és süteménykészítő verseny is része a rendezvénynek. A veterán járművek évadzáró találkozója, a kommandós bemutató, a Vám-és Pénzügyőrség kutyás bemutatója, kulturális műsorok, sztárvendégek fellépése sok látogatót vonz. Este Böllérbál zárja a két napos rendezvényt.

Helyszín: sportcsarnok melletti tér

- ***Adventi gyertyagyújtás***

Advent első vasárnapja előtti pénteken a szentmise után a templomkertben ünnepségre gyűlnek össze a falu lakói. A polgármester és az alpolgármester köszöntőjét követően felkapcsolják a karácsonyi díszvilágítást, majd az önkormányzat forralt borral, teával, kaláccsal kínálja az egybegyűlteket.

Helyszín: római katolikus templom

- ***Falukarácsony***

Karácsony előtti napokban, délután a templomban falukarácsonyt tartanak. A plébános és a polgármester köszöntői után az általános iskolások Betlehemes játékot mutatnak be. Az ünnepség résztvevőit a művelődési házban uzsonnával vendégeli meg az önkormányzat.

Helyszín: római katolikus templom

1.3. Csengele

- ***Szomszédoló***

A programot március utolsó vasárnapján rendezik. Ezen a délutánon művészeti csoportokat látnak vendégül, melyek a környező településekről. Ezen a rendezvényen fellépnek tánccsoportok, citeraegyüttesek, versmondók, kamarakórusok. Minden évben más szomszéd település kulturális életével ismerkednek a csengeleiek, és a hozzánk érkezők.

- ***Csengelei Falunapok***

Az első 1995-ben rendezték meg a pünkösdi ünnephez kapcsolódva. Az önkormányzat hagyományteremtő ünnepségsorozatként indította el. Vannak olyan programok, amelyeket a kezdetektől fogva minden esztendőben megszerveznek, és ezek az érdeklődők körében igen népszerűek. A pünkösdi események nem csak a falu lakosságát mozdítták ki a szürke hétköznapiakból, hanem a környékbeli településekről is vannak érdeklődők szép számmal.

A falunapok keretén belül különböző kiállítások látogathatók, fúvószenekarok és mazsorett csoportok vonulnak fel a falu utcáin, és utána térzenével szórakoztatják a közönséget. Motoros találkozók, lovas felvonulás, játékos vetélkedő is van a programok között. Ekkor tartanak megemlékezést az I-II. világháborúban elhunyt hősi halottakról is.

- ***Karácsonyi Koncert***

A Csengelei Alapfokú Művészetoktatási Intézmény minden évben december 26-án Karácsonykor koncertet rendez. A programon részt vesz az iskola fúvószenekara és mazsorett csoportja. A hangversenyen minden alkalomra meghívást kap egy másik jeles művészeti csoport is.

1.4. Kistelek

Állandó rendezvények, események, programok:

- Magyar Kultúra Napja (január 21.)
- Farsangi Multság (február)
- Városi Ünnepi Megemlékezés (március 15.)
- Városi Majális (május 1.)
- Gyereknapi és Tölgyfanapi (május utolsó vasárnapja)
- Gyerek táborok (június-augusztus)
- Nyári Fesztivál (július második hétvégéje)
- Kisteleki Búcsú és Aratóünnep (augusztus 20.)
- Zene Világnapja (október 2.)
- Sajt- és Gasztronómiai Fesztivál (október első hétvégéje)
- Ünnepi Megemlékezés (október 23.)
- Sport és Egészség Hónap (november)
- Városi Szilveszter (december 31.)

- ***Nemzetközi Szablyavívó Bajnokság***

(1848-49-es emlékverseny)

Március 15.-hez közelebb eső szombaton tartják a tradicionális magyar harcművészet versenyét. A napot kulturális programok, baranta és más hagyományőrző körök, harcművészeti egyesületek bemutatói egészítik ki. Az előre meghirdetett képzőművészeti versenyek kiállítását ezen a napon tekinthetik meg az érdeklődők.

- ***Kisteleki Tölgyfanapi és Gyermeknap***

A rendezvény ötletét a Helytörténeti Gyűjtemény kertjében található közel 220 esztendőös tölgyfa adta. Gyermeknapon, május utolsó vasárnapján kézműves foglalkozással, ügyességi versenyekkel, színházi előadással kedveskednek a gyerekeknek. A kültéri kemencében sült friss kalács illata csalogatja az esti koncertre látogatókat.

- ***Nyári Fesztivál***

Július második hétvégéjén a program alkalmából Motoros Fesztivál, gyermekszépségverseny, kirakodó vásár, kulturális-, zenei programok, sztárvendégek várják a szórakozni vágyókat.

- ***Kisteleki Búcsú és Arató Ünnepe***

Augusztus 20-án a Szent István ünnep hagyományosan Ünnepi Szent misével, az új kenyér szentelésével kezdődik, majd Lovas és Mazsorett felvonulással folytatódik a város főutcáján. Kiállítás-megnyitó, kulturális programok, fúvószenekari találkozó, fogathajtó verseny, tűzijáték, kirakodóvásár színesíti a napot. A rendezvény alatt minden korosztály számára színvonalas, szórakoztató programokat kínálnak a szervezők.

- ***Kistelek Open Nemzetközi Táncverseny***

Szeptember harmadik hétvégéjén rendezik a versenytánc-világ egyik legrangosabb eseményét, melyre közel 30 országból érkeznek versenyzők és látogatók. A két napos programon a standard és latin-amerikai táncok szerelmesei szurkolhatnak kedvenceiknek. Kapcsolódó programok: világbajnok táncosok bemutatói, gasztronómiai bemutatók, kézművesek kirakodó vására.

- ***Sajt- és Gasztronómiai Fesztivál***

Október második szombatján, ezen a rendezvényen a térség tejes termékeit, biotermékeit, őshonos magyar állatok húsból készült szárazárukat mutatják be az idelátogatóknak. A kiállítók árusítással, kóstoltatással, látványkonyhával népszerűsítik termékeiket. A nap folyamán a közönség szórakoztatásáról neves előadóművészek, táncsoportok gondoskodnak. Este a kistérség baráti társaságai, egyesületei, intézményei „Szakács Párbajban” mérhetik össze főzőtudományukat.

- ***Id. Vándor Rudolf Emlékkoncert***

November utolsó szombatján húsz év óta fúvószenekari emlékkoncertet rendez a Kollázs Művészetoktatási Alapítvány, a fúvószenekar névadója id. Vándor Rudolf tiszteletére. Ezen a

zenei eseményen minden évben a kisteleki együttes mellett egy jeles meghívott fúvósegyüttes is fellép.

- ***Adventi gyertyagyújtás***

Advent négy vasárnapján ünnepi műsor keretében gyűjtjük meg a város adventi koszorújának gyertyáit. Közreműködik a Kamara énekegyüttes.

1.5. Ópusztaszer

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban látogatható rendezvények mellett, a településen megrendezett események közül a legnagyobb jelentőségű az **Ópusztaszeri Falunap** elnevezésű rendezvény, melyet 2005-től minden évben megrendeznek. Ezen az eseményen a községben működő minden civil szervezet képviselteti magát és együttműködik a szervezésben. A civil szervezetek általában a versenyek megrendezésében és lebonyolításában segítenek.

Az Ópusztaszer Sportegyesület a sportversenyek lebonyolításában, a Szerkör Faluszépítő Egyesület pedig a hagyományosan megrendezett Virágos Udvar elnevezésű verseny lebonyolítását és díjazását végzi.

Másik nagyobb szabású rendezvény sorozat az **Egészségnapok** elnevezésű több napos esemény, melynek megrendezésében az Ópusztaszeri Veszélyeztetett és Hátrányos Helyzetűek Közhasznú Egyesülete is közreműködik.

Ezek mellett elmondható, hogy Ópusztaszer Község Önkormányzata nagyon jó és eredményes kapcsolatot ápol a civil szervezetekkel.

1.6. Pusztaszer

- ***Arborétum futás***

Minden év május elsején kerül megrendezésre. Elsődleges célja, hogy Pusztaszer természeti adottságait kihasználva, a falu apraját-nagyját kicsalogassuk a természetbe, egy közösségépítő erdei futásra. Egész napos nagyszabású sportprogram, több kapcsolódó szabadidősporttal.

- ***Lovasnap***

2007 óta szervezik lovasnapjukat. A fogathajtás mellett kulturális programok sora színesíti ezt a napot.

Minden évben hagyományőrző jelleggel bemutatót tart a pusztaszeri csikósok csapata. Felelevenítik a régi betyárélet szokásait, hagyomány hűen mind az öltözködés, mind a szerszámozás terén. A vendégek pedig nemcsak a régi szokásokat ismerhetik meg, hanem a hagyományos csikós ételeket is megkóstolhatják (Pl. slambuc). Bemutatót tart a puszta ötös, mely mindig nagy látványosságnak számít.

A rendezvény ideje alatt a kirakodóvásárban népművészeti tárgyakat, alkotásokat és a lovas élethez kapcsolódó kiegészítőket vásárolhatnak az érdeklődők. A gyerekek szórakoztatására ugráló vár, lovaglás, arcfestés szolgál. Az egész napos programot este zenés műsor és tűzijáték zárja. A rendezvény megkoronázásaként a lovasbálon hajnalig tart a mulatozás.

- ***Pusztaszeri Országos Természetfilm-fesztivál***

2010 augusztusának első hetében hatodik alkalommal került megrendezésre a Pusztaszeri Országos Természetfilm-fesztivál, melyen mind a hazai, mind a határon túli természetfilmes alkotók, rendezők képviseltetik magukat. Az elmúlt évben e három napos rendezvény alatt több mint száz természetfilm került vetítésre és zsűrizésre. A fesztivál kísérő programja volt a Kiskunsági Nemzeti Parkról szóló kiállítás. Hagyományőrző jelleggel kerestünk fel és szerepeltettünk mesterembereket a környező településekről (csontfaragó, fafaragó, csipketerítő készítő, grillázkészítő). Szakmai vonalon a modern fotózáshoz és filmezéshez szükséges eszközöket bemutató és gyártó cégek is kiállították termékeiket.

A fesztivált 2008-ban a Magyar Mozgóképkultúra Alapítvány Magyarország legjelentősebb filmfesztiváljai közé sorolta.

- ***„Szittyá” Motoros Találkozó***

Szeptember második hétvégéjén vár mindenkit szeretettel a „Szittyá” Motoros Találkozó. 2010-ben hetedik alkalommal gördültek be a motorok a faluba. Változatos program várja az idelátogatókat. Itt is előtérbe kerülnek a magyarságot jellemző hagyományok. Nagy érdeklődés kíséri a motoros íjászatot, a motoros kopjázást, a bálahúzást. Rekesztorony építés, triál bringások bemutatója, felvonulás, hastáncos lányok és esti koncert színesíti a programot.

- ***Porsche találkozó***

Az országos szerveződésű Porsche Club éves programjának egyik június eleji állomása. Lelkes autóépítők 20-30 éves lepusztult Porsche-kat állítanak nagy szakértelemmel és még több szívvel újra „talpra”, illetve kerékre. Ezeken a találkozókön alakalmuk nyílik az elkészült munkák bemutatására, a tapasztalatok megbeszélésére és szolid programokon való részvételre, túrázásra.

2. Táblázatok

2.1. Csongrád megye kereskedelmi szálláshelyei

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma									
Időszak	Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Belföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Külföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Belföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	Belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)
2007.	186 406	379 113	2.0						
2008.	185 061	382 783	2.1	58 813	126 248	113 192	269 591	1.9	2.1
2009.	158 566	310 595	2.0	48 081	110 485	90 829	219 766	1.9	2.0
2010. május	15 773	29 084	1.8	4 713	11 060	10 187	18 897	2.2	1,7
Kereskedelmi szálláshelyek bevételei									
Időszak	Kereskedelmi szálláshelyek bruttó szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek egyéb szolgáltatásokból és reggeliből származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	Egy vendégre jutó bruttó szállásdíj (Ft)	Egy vendégéjszakára jutó bruttó szállásdíj (Ft)	1 szoba 1 működési napjára jutó szállásdíj (REVPAR) (Ft)	Egy szoba átlagára (Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó külföldi szállásdíj árbevétele (1000 Ft)
2007.	1 232 271	928 630	324 292	10 424	5 125	2 992	9 884	1 943 108	710 837
2008.	1 296 335	897 195	307 133	11 143	5 387	3 305	10 041	2 062 122	765 787
2009.	1 107 276	748 822	948 408	11 741	5 994	3 402	10 763	1 861 747	754 471
2010. május	109 574	85 281	50 773	11 714	6 353	3 559	11 841	184 767	75 193
Kereskedelmi szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága									
Időszak	Szobakapacitás-kihasználtság (%)	Férőhelykapacitás-kihasználtság (%)							
2007.	30.3	16,7							
2008.	32.9	17.1							
2009.	31.6	15.9							
2010. május	30.1	15.3							

Forrás: KSH

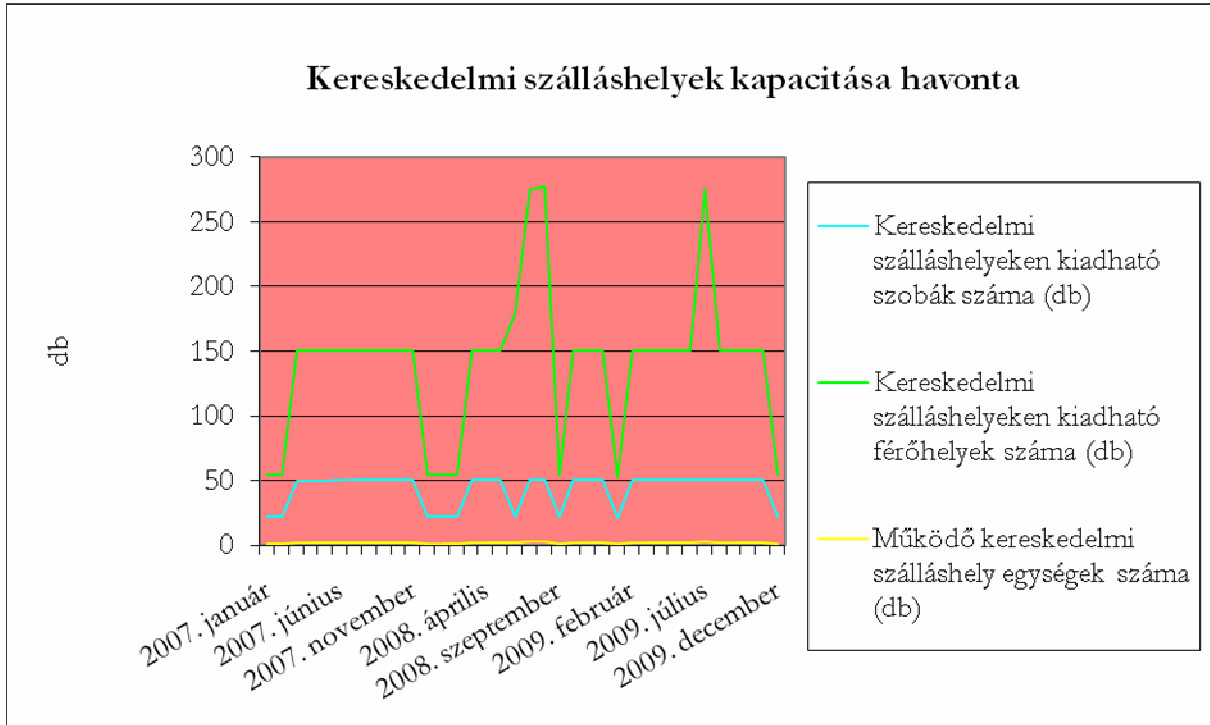
2.2. Magyarország kereskedelmi szálláshelyei

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma									
Időszak	Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Vendégéjszák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Belföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	Külföldi vendégéjszák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Belföldi vendégéjszák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	Külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	Belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)
2007.	7 474 329	20 128 534	2.7						
2008.	7 651 250	19 974 414	2.6	3 516 030	4 135 220	10 009 531	9 964 883	2.8	2.4
2009.	7 152 912	18 715 142	2.6	3 227 952	3 924 960	9 220 163	9 494 979	2.9	2.4
2010. május	678 727	1 674 044	2.5	336 280	342 447	948 764	725 280	2.8	2.1
Kereskedelmi szálláshelyek bevételei									
Időszak	Kereskedelmi szálláshelyek belföldi bruttó szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek egyéb szolgáltatásokból és reggeliből származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	Egy vendégre jutó bruttó szállásdíj (Ft)	Egy vendégéjszakára jutó bruttó szállásdíj (Ft)	1 szoba 1 működési napjára jutó szállásdíj (REVPAR) (Ft)	Egy szoba átlagára (Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele (1000 Ft)	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó külföldi szállásdíj árbevétele (1000 Ft)
2007.	49 858 987	59 921 159	46 212 711	18 773	6 971	5 778	13 642	140 317 109	90 458 122
2008.	52 904 429	63 972 678	41 999 184	18 309	7 013	5 692	13 860	140 083 493	87 179 064
2009.	51 709 074	58 124 884	95 780 593	18 052	6 899	5 137	13 885	129 122 795	77 413 721
2010. május	3 680 558	4 874 450	4 460 831	17 517	7 102	5 397	13 933	11 889 430	8 208 872
Kereskedelmi szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága									
Időszak	Szobakapacitás-kihasználtság (%)	Férőhelykapacitás-kihasználtság (%)							
2007.	42.4	26.4							
2008.	41.1	26.6							
2009.	37.0	24.8							
2010. május	38.7	23.4							

Forrás: KSH

3. Diagramok

3.1 Kisletek

3.2 Ópusztaszer

